

İSVEÇ DIŞİŞLERİ BAKANI STEN ANDERSSON

“Ben hükümetimizin görüşlerini belirtiyorum”

Kürt halkı yok olma tehdidi altındadır!

Foto, Elin Clason

□ Hükümetimiz her zaman Kürt halkı ile, Kürt halkını ezen hükümetler arasında taraf olmuştur. Örneğin Ağustos ayında bombardıman uçakları ile Irak'taki Kürt köylerini bombaladığı için hükümetimiz Türk hükümetinin dikkatini çekmiştir.

□ Biz, asla İsveç'te kriminal kişilerin yarattığı olumsuzluğu öne çıkararak yok olma tehdidi ile karşışarşıya olan Kürt halkına karşı olumlu olan düşüncelerimizi değiştirmeyeceğiz.

Yazısı sayfa 6'da

Wezîrê Derva yê Swêd Sten Andersson Gelê Kurd di bin tehdîda windabûnê de ye

Dûmahîk di rûpela 6 û 7'an de

Îdrîs BARZANÎ jî ji nav me çû

□ Li gor daxuyaniya PDK-I; Îdrîs Barzanî di roja 31.01.1987 êvarê, saet 6 an de çûye heqiya xwe.

□ Wefata Îdrîs Barzanî, kurê merhûm Mela Mistefa Barzanî û endamê Polît-Buroya PDK-I bû sedema xemgînekî mezin di nav gelê Kurd de.

Dûmahîk di rûpela 2 an de

Îdrîs Barzanî de aramızdan ayrıldı

□ Irak Kürdistan Demokrat Partisi'nin 1 Şubat 1987 günü yaptığı bir açıklamaya göre, parti polit büro üyesi İdris Barzanî, geçirdiği bir kalp krizi sonucu 31 Ocak 1987 günü saat 18'de vefat etti.

Yazısı sayfa 2'de

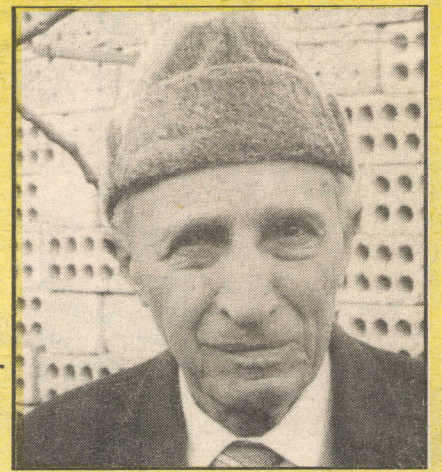

Şêx Seîd

Piştî 63 sal Berxwedana Şêx Seîd

□ Bîranîna şervanêkî berxwedana netewî ya 1925, Hesên Hîşyar, li ser tevgerê...
□ 1925 ulusal direnme hareketinin savaşırlarından Hesên Hîşyar'ın anıları...

Rûpel • sayfa 10-11

Hesên Hîşyar

Cemalettin Kaplan

İSLAM CEMAATLARI
BAŞKANI

Cemalettin KAPLAN'A Açık Mektup

□ Gerçekten Kemalizme karşı ve yıkılmasından yana iseniz, göreviniz; Kürt halkının mücadelesine destek vermektir.

Yazısı 4. sayfada

İSTİLA PLANLARI

□ Türk Ordusu, tatbikat adı altında Kürdistan'a asker yığıyor. ABD savaş uçakları Kıbrıs'ta üslenmiş durumda.

Yazısı sayfa 3'te

Şeyh Said 1925

• III. Enternasyonal, Mete Tuncay, Dr. Şivan, Yalçın Küçük, Chris Kutschera ve Celadet Bedirxan Şeyh Said hareketi ile ilgili değerlendirmeleri

Orta sayfalarda

Kürtlerin Direnişi

□ Çağdaş Fransız ressamı C. Robelin, Kürtlerin Direnişi tablosu üzerine görüşlerini Ali Kılıç'a anlattı

Yazısı sayfa 13'de

Îdrîs Barzanî jî ji nav me çû

Destpêk di rûpela 1 î de ye

(Qonseya Şoreşê). Di sala 1970 ê de bû endamê komîta pêkhatina II ê Adarê. Di sala 1970 ê meha 12 an de Basî li kuştina wî geriyên û xwastin wî bikujin. Lê ew ji kemîna wan bi saxî filitî.

Di sala 1973 an de bû endamê Komîta Navendî û Polît Buroya PDK. Di sala 1974 an de cara dawî bû berpirsiyarê komîta II ê Adarê. Di sala 1974 an de bû berpirsiyarê leşkerî yê cepha Zozik û Geliyê Emer Axa. Di sala 1976 an de di damezrandina Qiyada Miweqed de rolekî aktif list.

Di sala 1979 an de beşdarî Kongra 9 emîn bû û di Kongrê de ji bo komîta navendî û polît buro hat hilbijartin. Di 7-8.11.1986 an de, di lihevhatina PDK û YNK ê de berpirsiyariya komîta PDK ê kir. Îdrîs Barzanî, di jiyana xw ya siyasî de rola xwe ya herî mezin di pêkhatina hevkarîya PDK û YNK ê de list.

Koça Îdrîs Barzanî di nava PDK û gelê Kurd de bû sedema xemgînî û xemxwariyê.

Îdrîs Barzanî dema li ser gora bavê xwe diaxive. (1979)

□ Îdrîs Barzanî di sala 1944 an de li Kurdistana Başûr, navça Şerwanê li gundê BARZAN hatibû dinê. Îdrîs Barzanî endamê Polît buroya PDK-I bû.

Piştî tevgera Barzan (1943-45), ku di bin serokatîya gorbêhişt Mustafâ Barzanî de qewimî û şikest, wî çaxî Îdrîs Barzanî du salî bû. Di sala 1946 an de li gel malbata xwe çûn Mehabadê.

Piştî têkçûna Komara Mehabadê, malbata wî vegeerîya Iraqê û di bin iqameta mecbûrî de li Bexda man.

Zarokatî û xortaniya Îdrîs Barzanî li Bexdayê derbas bû. Îdrîs Barzanî xwendina amadeyî (Lise) li Bexda tewa kiribû.

Piştî ku Abdulkarîm Qasim hat ser hikim (1958), bavê Îdrîs, Mustefâ Barzanî vegeerîya Iraqê. Îdrîs di navbera salên 1958-1961 an de wek sekreterê taybetî yê bavê xwe xebitî.

Di sala 1961 ê de bi destpêkirina şoreşa Kurdistana başûr wî jî di nava şoreşê de ciyê xwe girt.

Di sala 1968 an de bû endamê serkirdayatiye şoreşê

Îdris Barzani de aramızdan ayrıldı

Baştarafî 1. sayfada

□ 1944 yılında Güney Kürdistan'da Şervan'a bağlı BARZAN köyünde dünyaya gelen İdris Barzani Irak-KDP Politbüro üyesiydi.

Merhum Mustafa BARZANİ'nin liderliğinde gerçekleştirilen 1943-45 BARZAN hareketinin yenilgisinden sonra iki yaşında çocuk iken ailesi ile birlikte Mehabad'a giden İdris BARZANİ Mehabad Cumhuriyetinin yıkılmasından sonra ailesi ile birlikte tekrar Irak'a dönmüş ve 1947'den sonra Bağdat'ta mecburi ikabete tabi tutulmuşlardı.

Çocukluğunu ve gençliği Bağdat'ta geçiren İdris Barzani lise öğrenimini tamamlamıştı.

1958 ihtilalinden sonra Irak'a dönen babası Mustafa Barzani'ye de bir dönem özel sekreterlik yapan İdris Barzani 1961'de Güney Kürdistan ihtilalinin başlamasıyla ihtilalde yerini almış, 1968'de Devrim Konseyine seçilmişti. İdris Barzani 11 Mart 1970 anlaşması çerçevesindeki Kürdistan Otonomi verilmesi görüşmelerinde Kürt heyeti üyeliği görevine getirilmiş, 1973'te de KDP-MK ve Politbüro üyeliğine seçilmişti. 1970 aralığında Baasçıların Bağdat'ta ona karşı hazırladıkları bir suikast girişiminden de kılpayı kurtulmuştu.

1974'te KDP ve Irak hükümeti arasında son kez yapılan otonomi görüşmelerinde Kürt delegasyonuna başkanlık eden İdris Barzani, 1974 Ağustosunda Zozik ve Geliyê Emer Axa bölgeleri askeri komutanlığına getirilmişti.

1975 yenilgisinden sonra İran'a iltica eden İdris Barzani, 1976'da oluşturulan Geçici Komite'ye aktif katkılarda bulunmuştu. 1979'da KDP 9. Kongresinde tekrar MK ve PB üyeliğine seçilen İdris Barzani en son 7-8.11.1986 tarihlerinde KDP-YNK ittifakının oluşmasına da büyük katkıları olmuş ve politik yaşamının en önemli görevini başarmıştı.

İdris Barzani'nin beklenmeyen bu ani vefatı Kürdistan Demokrat Partisi ve Kürt halkı arasında büyük üzüntüye neden oldu.

DAXUYANÎ

□ Berpirsiyarekî Polît Biroya Partî Demokratî Kurdistana ne Iraq, bi dilek pir êş û keder diyar dike, ku xudê jê razî têkoşerê Kurd yê bi nav û deng heval Îdrîs Barzanî, kurê Barzaniyê nemir, endamê Polît Biroya PDK-Iraq bi emrê xwe yê 43 salî çûye rehmetê.

Êşekê jî nişkê ve û hişk dilê heval Î. Barzanî di roja 31.01.1987 an de, saet şeşê êvarê rawestand.

Ji ber vê yekê em serxweşiyê jî Malbata Barzaniyê hêja û her wiha xudê jê razî, bi şewekî giştî ji serokê Partiyê hevalê têkoşer Mesûd Barzanî û hemû endam û pêşmergên Partî û seranser bi şeweyek taybetî li gelê Kurdistan dikin.

01.02.1987

Partî Demokratî Kurdistana Iraq
Polît Biro

ragêyandînkî rûznameyî

serjê wênkî liqêrîsra û le lîben mekênîsî sîyasî barzani demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

bi şeweyê daç û xweşeweyê ewalîsî kûçîsî ewalîsî xwaroweyîsî demokrasî barzaniyê kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî demokrasî kurdîstanê de şeweyê xwaroweyî ragêyandînkî

Yad û Rêzgiirtina Hevalê Nemir Îdrîs Barzanî

Ev deng û bahsê nexweş û bi jan ku ji nişkeve gihîşt destê me, em gelekî pê êşiyên Têkoşerê niştimanperwer yê bi nav û deng hevalê nemir serkirdê Îdrîs Barzanî endamê Polît Buroya PDK-I ku diwestayê (sekteyê qelb) dijar û ji nişkêve di êvara roja 31 ê Berbarîna Paşî saet 6 an de mir, ev xebera ha ya nexweş gihîştê hemû aliye dinê.

Carekê din esîmanê Kurdistan pelên ewrên reş û tarî girt. Nalîn girî û şîn wek baranê li ser xakê Kurdistanê bariya...

Stêrkek pir ronî ya Kurdistanê di şevreşek dûr û dirêj de kete xwar. Ew roja ronî ku berbangê netewa Kurd ya perçekirî û bindest berbi derketinê bû, derket lê bi xemgîn û dil-teng dîsa çû awa.

Bi gihîştinê ev nûçeya reş û nexweş Kurdên hemû perçeyên Kurdistanê li welêt xemgîn û dilşikestî bûn. Dayikên şehîdên zarokên sêwî girî û hawar kirin. Ew têkoşerê hêja ku tirs xistibû nav cerg û dilê dijimînê miletê Kurd, mixabin ji dinê koç kir.

Ji ber vê roja reş li gelek ciyan şîn (teziye) hate girtin. Bi hezaran Kurd çûne van teziyan û beşdarî vê êşa reş kirine.

Her wisa li Swêd jî rêxiravê PDK rojên 5-6.02.1987 an de li Stockholm malbendek teziye danibû. Zorbeyî rûmî mihacirên Kurd, xelkê Swêdî û biyanî, niwernerên Partî û rêxistinên polîtîk yên Kurdî li teziyê amadebûn. Her wisa sefirê (Balyoz) Îranê li Swêd û niwernerê IRA (Ajansa Nûçeya Îranê), niwernerê TT (Telegram Tidningen-Ajansa Nûçeya Swêd) her wiha niwernerên rojname, kovar û weşanên Kurdî li Swêd.

Şuna teziyê de sembolê yad û rêz hevalê nemir Îdrîs Barzanî hatibû duristkirin. Bi sedan kes Kurdên mihacir li Swêd destegul danîn ber sembolê yad û rêz. Zorbeyî rêxistin û partiyên Kurd jî destegul danîn ber sembolê yad û rêz a hevalê nemir.

Ev teziye bi axaftinekî girîng û hêja ya hevalê têkoşer endamê Komîta Navendî ya PDK kak Hemîd Berwarî destpêkir. Bi navê serokê PDK hevalê têkoşer Mesûd Barzanî, Komîta Navendî û Polît Buroya PDK xêrhatinî her layekî kir.

Berêz kak Hemîd Berwarî di axaftina xwe de li ser xebat, jêhatîbûn û têkoşîna pir şanazî ya hevalê nemir Îdrîs Barzanî rawestiya û got ku: "Hevalê nemir Îdrîs Barzanî di emrê xwe yê 43 salê de di bin rewşên giran û dijwar de xebatekî xurt û hêja kiriyê. Di emrê xwe de xweşî nedîtiye."

Rêxiravê PDK yê Swêd xêrhatin dan hemû beşdarên û pêşdarî kir. Paşê dostê Kurdan birayek ereb mamoste Abdulcebar Duleymî helbestekî gelekî bi şewat li ser wefata heval Îdrîs Barzanî pêşkêşî beşdarên teziye kir. Bi dehan biraderên Kurd dema ev helbesta hêja guhdarî kirin, jê xwestin ku wê helbestê bike kaset û belavbike. Bi vî awayî teziya hevalê nemir Îdrîs Barzanî li bajarê Stockholmê bi rêk û pêk hat çêkirin û her wisa mihacirên Kurd rêz û wefayên xwe nîşandan.

Dema ku nûçeya reş nexweş gihîştê guhên Kurdên derveyê welêt, bi sedan name û brûskên serxweşiyê bi dilekî xem ji bo rêxiraba PDK li Swêd û ji bo serkirdayetiya şoreşê şandin. Her wiha bi dehan rêxistin û partiyên siyasî, komelên kulturî û civakî yên Kurdî, Swêdî û biyanî jî brûsk û nameyên serxweşiyê ji bo rêxiraba PDK li Swêd şandin û yan jî bi riya rêxirabê gihandin serok Mesûd Barzanî û Komîta Navendî û Polît Buroya PDK. Piştî du rojan teziya Îdrîs Barzanî bi axaftina rêxiraba PDK ê ya Swêd tewa bû. Her wisa li çend bajarên Swêd yên din jî malbendên teziye hatibûn danîn. Wek: Linköping, Halmstad, Katrineholm, Eskilstuna, Norrbotten, Lund, Karlstad.

Partî Demokratî Kurdistana Iraq
Rêxirava Swêd

Yad û Rîzliyanî Hevalî Nêmer "Îdrîs Barzanî"

doabedoyî kûçîsî doabî û lînkaw û pîr daç û nazarî hevalî tîkûşer û benawabîng "Îdrîs Barzanî" serkirdê û endamî mekênîsî sîyasî partî demokrasî kurdîstanê de bû. Wêstînkî lînkawî tîkûşerî bû û rûzî 31/1/1987 de kanzîsîrî şewî şîwarê. Hevalî nêmer kûçîsî gîştê hevalîsî jîyan, jarîkî tîkûşerî kurdîstanê de bû. Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Rûzîkî roonakî çawerwan kîrê lînkawî nêmer kûçîsî gîştê hevalîsî jîyan, jarîkî tîkûşerî kurdîstanê de bû. Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Hevalî tîkûşerî gîştê hevalîsî xûyî û nalê û gîrîyan û şîyan baranê de serkirdê hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû. Hevalîsî kurdîstanê de bû.

Türkiye'nin Kerkük ve Musul'a müdahalesi- ne yönelik tartışmalar Türk basınında yeniden gündeme geldi. Son zamanlarda Amerikan uçaklarının Kıbrıs'taki iki İngiliz üssüne yığı- nak yapmaya başlaması, İncirlik üssüne tatbi- kat gerekçesiyle F-111 Amerikan savaş uçakla- rının gelmesi, İran Başbakanı'nın şubat ayı içe- risinde Türkiye'ye gelmek istemesi, Türkiye- nin her yıl yaptığı kış tatbikatlarını *Sovyet sını- rı yerine, İran sınırında* yapmak istemesi ve bölgeye asker kaydırması, Amerikan 6. Filo- su'na bağlı iki uçak gemisinin doğu Akdeniz'e gelmesi ve Türkiye Başbakanı Turgut Özal'ın ABD gezisi önemli gelişmelerin göstergesi du- rumunda.

7 yıldır süren İran-İrak savaşında İran'ın gali- biyetinin söz konusu olması halinde Kuzey Irak'taki durumun değişmesine kesin gözüyle bakılıyor. Şu an için Türkiye'yi açıktan rahatsız eden konu ne "Sovyet tehdidi", ne nükleer baş- lıklı füzelerin bölgeye yerleştirilmesi ne de Çernobil kazasının yan etkileri. İran-İrak sava- şında savaş sonrası Kuzey Irak'ta kurulacak olan ve savaşın güçler tarafından belirtilen "Demokratik bir Irak" ve "Otonom bir Kür- distan"ın kurulmak istenmesi!

TC devlet yetkilileri üst düzeyde sorunu ele aldılar. TC Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile Başbakan Turgut Özal ve Genelkurmay Başka- nı Necdet Üruğ Türkiye'nin Güney Kürdistan'a yönelik müdahalesini görüştüler. Her ne kadar bu kişi ve kurumlardan bu konuyla ilgili resmi bir açıklama yapılmadıysa da daha alt kademe- de bulunan ve devletin resmi ve yarı resmi ağızları olarak tanınan kişiler Türkiye'nin yeni işgal planlarını saklamamaktadırlar. Devletin yarı resmi ağızlarından emekli Büyükelçi Nuri Eren, Türkiye'nin Irak'a bölgenin mülkiyetin- de bir ortak hakimiyet önermesi teklifini gö- türmesini istiyor. NATO çevrelerinin böylesi bir hareket karşısında Türkiye'yi destekleyece- ğini öne süren emekli Büyükelçi Eren, "*ba- ğımsız Türkiye*"nin ancak bu tür işgal girişim- leriyle ortaya çıkacağını belirtircesine tezler ortaya atmaktadır. Eren, bu tezini doğrulamak için de bir NATO büyükelçisinin söylediklerini tezine örnek göstermektedir. Türkiye'nin Gü- ney Kürdistan'ı işgaline NATO'cu büyükelçi şu görüşlerle katılmaktadır: "*Türkiye, NATO or- taktarına ve Amerika'ya el açmaktan kurtul- muş ve ekonomik açıdan köşeyi dönmüş olur*"

İstila Planları

□ Türkiye Cumhuriyeti maalesef, günümüzde Misak-ı Milli hudutları içinde olan ve kendi hudutları içinde kalan bölgede bile kollektif kuvvetleri ile düzeni sağlamakta ciddi olarak zorlanmaktadır. Hatta bu konuda *koruyucu* adı altında sivil halkın silahlandırılması gibi, tehlikeli bazı işlere girişmek zorunda kalmıştır.

diyerek, Güney Kürdistan'a yapılacak olan bir müdahalede tavırlarının ne ola- cağını belirtmesi bakımından önemli bir örnek teşkil etmektedir. TC dış politikası- nı yönlendirenlerden ve geleceğin Dışiş- leri Bakanı gözüyle bakılan yeni ANAP' cı Bitlis Milletvekili Kamuran İnan ise, "*Kerkük ve Musul dahil Irak'ın el değiştireceği bir duruma düşmesi batıyı tedirgin eder, Irak'ın ve Suriye'nin fiziki sınırlarındaki değişimler ABD'nin doğrudan müdahalesine yol açar. Benim Kerkük ve Musul konusundaki yaklaşımım, ilgisiz*

kalmayacağımız noktasındadır. Bölgede tarihi ve ekonomik haklarımız ve çıkarlarımız vardır." dedi. Diğer yandan Türki- ye'deki gazete yazarları, tarihçiler, politi- kacılar ve diplomatlar arasında süren "*müdahale edelim mi, etmeyelim mi*" tartışması "*edelim*" ağırlıklı bir şekilde sürmektedir. Sağ basın yazarlarından Ergun Göze, "*Türk sınırları, Türkiye sınırları dışındaki Bulgaristan, Yunanistan, İran, Irak, Suriye, Rusya gibi ülkelerdeki Türklerin teşkil ettiği bir kuşakla korunmalıdır.*" diyerek Türk devletinin Güney

Kürdistan'ı işgal planına davetiye çıkararak meşhur Ergenekon tezlerini ortaya atmaktadır. Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanı Ali Koç ise, Adana'da yaptığı bir konuşmada; "*bu- rada Türkiye'nin çok önemli ekonomik çıkarla- rı vardır. Kerkük ve Musul alınmalıdır. İngilte- re'nin çıkarları için Falkland Adalarının alın- ması yakın bir örnektir*" diyerek çalınan minareye kılıf uydurmaktadır. Diğer yandan böylesi bir girişimin tehlikeli sonuçlar yarata- cığını belirterek, zaten başımız buradakilerle belada, bir de "Güney Kürdistan"ı işgal eder- sek halimiz ne olur o zaman dercesine Türk devletine akıllar veren siyasi tarih hocası Tok- tamış Ateş şunları ileri sürmektedir:

"*Türkiye Cumhuriyeti'nin Musul'da tarihsel bazı hakları vardır gibisinden bir yaklaşım içinde olmak duygusal bakımdan güzel fakat dünya ve bölge gerçekleri açısından tehlikeli bir yaklaşımdır. Görebildiğimiz kadarıyla eğer İran, Irak karşısında bir galibiyet elde ederse -ki buna da pek inanmıyorum şahsen- o zaman Irak'ın bölünmesi ve bir anlamda paylaşılması söz konusu olacak. Güney Irak'ta şii ağırlıklı bir devlet, Kuzey Irak'ta sunni ve muhtemelen Kürt ağırlıklı bir devlet ortaya çıkabilecektir. İşte kavga bu devleti, TC'nin denetlemesi konusun- daki dedikodulardan kaynaklanıyor. Aslında TC maalesef günümüzde Misak-ı Milli hudud- ları içinde olan ve kendi ulusal hudutları için- de kalan bölgede bile kolluk kuvvetleriyle dü- zeni sağlamakta ciddi olarak zorlanmaktadır. Hatta bu konuda *'koruyucu'* adı altında sivil halkın silahlandırılması gibi tehlikeli bazı işle- re girişmek zorunda kalmıştır. Ve bu koşullar altında Türkiye'nin başındaki sorunu bütyüt- mekte herhangi bir yararın olacağını düşün- müyorum... Türkiye Musul meselesine önem vermek zorundadır. Ve gerçekten petrol boru hattı ve petrol çıkarları Türkiye'nin konuya ilgi duymasını zorunlu kılmaktadır. Ancak uzlaşma herşeye rağmen sağlanabilir. Zaten bugünün koşulları altında böylesi bir tavır içine girilirse yarın bölgede egemen olacak güçlerle uzlaş- mak iyice olanaksız olacaktır*" demektedir. Sonuç olarak ortaya şu çıkmaktadır. Sömürge- ci devletlerin işgal etmiş olduğu Kürdistan to- praklarının elden çıkmasına müsaade etmeyece- ğini açıkça vurgulayan Türk devleti kendi ku- yusunu kendisinin kazmasından başka bir şey yapmamaktadır.

11 ŞUBAT

Dünya durdurulmaz bir inatla dönüyor. Ve hayat öylesine büyük bir hızla yoluna devam ediyor ki, olayları izlemek bile mümkün olmuyor. Binlerce olay, doğduğu an, eskiliyor. Unutuluyor. O korkunç ve vahşi Diyarbekir ce- hennemi bile neredeyse unutuldu artık. Ama unutulmamalı.

Dünyayı sarsan olaylar, birey olarak insanın küçük dünyasını etkilemez pek. Çernobil faciası anamı etkilemedi örneğin. Ama, babamın ölümü, onu çoküneye uğrattı. Birdenbire yaşlandı. Ufaldı. Proletaryanın kahra- man evladı Çernenko öldüğü zaman, Kürt proletaryası neler hisetti pek bi- lemiyorum. Ama, 31 Ocak günü ölen İdris Barzani, Şervan'ın Şemdin'liye bitişik sınırında oturan on çocuk anası Elmas Mizuri için, bir desteğin, bir güvencenin, bir umudun yok olması demekti. Ben İdris Barzani'yi görme- dim hiç. Ama, yurtsever bir kişi olduğunu biliyorum. Barzani ismi Türk ve Türkiye'deki Kürt solunda zikzaklı çağrışımlar yapar hep. Bunlara katılmı- yorum. Benim açımdan Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi değerli bir politik unsurunu kaybetti. Yeri kolay kolay doldurulamayacak yetkin bir kurmaydı.

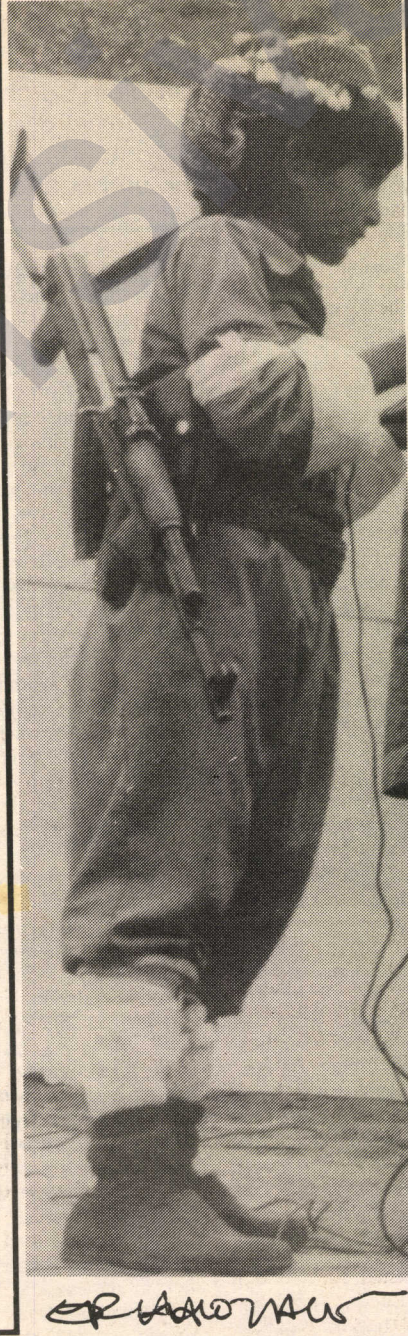
Militarist Türk devleti bugünlerde kurtarılmış Kürdistan topraklarına kan ve ölüm taşıma planları yapıyor. Garip olan şu ki, gene gündemde Musul ve Kerkük var. 63 yıl önce de böyleydi bu. Kurban gene Kürt ulusunun ba- ğımsızlık ve özgürlük kavgasıydı. Şimdi İngiliz emperyalizminin yerinde Amerikan emperyalizminin çıkarları var. Şeyh Said, bütünü ile Musul ve Kerkük'teki İngiliz çıkarlarının piyonu olarak suçlandı. Bunu Türk devleti- nin resmi ideolojisi böyle söyledi. Resmi tarihçiler böyle yazdı. Ve sol böy- le kabullendi. Şeyh Said, 63 yıllık küfrün ve karalamanın altından ak sakal- ları ile "*boynuzsuz keçinin ahını boynuzludan alırlar*" diyerek ağır ağır doğrulmuş. Gündemde duruyor.

Kürt marksistlerinin bir bölümü, evlerine artık Barzani'nin portresini asıyorlar. Stalin de, o müthiş anti-faşist direnme günlerinde Kremlin'in du- varlarına eski Çarlık dönemi generallerinin resimlerini asmışmış! Ne ka- dar doğru bilemiyorum. Evlerine Barzani'nin resmini asan Kürt marksist- leri stalinist mi? Bunu da bilemiyorum. Stalin burjuva milliyetçisi miydi acaba?

Gine devriminin önderi Amircal Cabral'a burjuva milliyetçisidir diyene pek rastlamadım. Cezayir ihtilalinin teorisyeni Franz Fanon ise, Türk ve Kürt solu tarafından pek okunmaz.

Marks gerçek bir bilim adamı idi. Gerçek bir devrimciydi. "*Marksist*" değildi ama. Marks adına belki de en büyük şansı bu. Eğer yaşasaydı, ka- dın ve içki cenneti diye Polonya'ya gitmeyecek, ucuz diye Romanya'da ali- minyum kaşıkları sahil kumlarında yıkama zahmetine katılmayacaktı. Ho- meyni'nin çağdaş burjuva diplomasisini allak-bullak eden eylemlerini, burjuva dünyanın gizliliğini yitirdiği için ilgiyle karşılayacak ve hiç kuşku yok ki; Kürt ulusunun kendi kaderini tayin etme hakkının, bağımsız ve öz- gür bir Kürdistan'dan geçtiğini vurgulayacaktı. Ve gene hiç kuşku yok ki, Türk marksistlerinin tamamına yakın bir bölümünü, kendi burjuvazisine hizmet eden teorik ve pratik faaliyetlerinden ötürü, uluslararası proletarya hareketinin provakatorleri olarak mahkum edecekti.

Hülasa dünya durdurulmaz bir inatla dönüyor. Ve Kürdistan'da kan var. Baskı var. Zulum var. Kürt ulusu köleliği yaşıyor. Ve militarist Türk devleti Kürdistan'a kan ve ölüm taşımaya devam ediyor.

ERİAANAU

11 RÊŞEME

Dinya bi enadî dizivire. Û jîyan bi avakî wilo zû berdewam dike, ku lêkolî- na bûyeran jî mimkin nabe. Bi hezaran bûyer, di dema çêbûna xwe de kevin dibin. Tê jîbîrkirin. Diyarbekira jandar ji wextî bê jîbîrkirin, lê divê neyê jîbîrkirin.

Bûyerên li dinyayê dibin, tesîrê li dinyaya biçûk ya şexsî nakin. Bûyera Çernobil tu tesîr li diya min nekir, heger meriv wek nimûne bide, lê mirina bavê min ew jî taqet xist. Bi carekî ji derb ket û pîr bû. Çaxa lawê proletarya ye qehreman Çernenko çû ser heqîya xwe ez nizamim bê proletarya Kurd çî mitale kir. Lê, 31 ê Berfbarîna paşî de mirina İdris Barzani, ji bo xwişka Elmas Mizurî, ku bi deh zarokên xwe ve li sinorê Şêrwan û Şemdinan dijî, wendabûna hêviyekî bû. Min bi xwe İdris Barzani qet nedît. Lê ez dizanim ku ew şexsiyeteke welatparêz bû. Navê Barzani di nav çepên Kurd û Tirk de tim dibe sedema deng û rayên nelihevkerî (zîq zaq). Ez ne di wê bawerî- ye de me. Li gor min, tevgera rizgariya netewî ya Kurdistanê hebûn û şexsi- yetek xweyî giranbiha wenda kir. Ew serkirdeyek jêhatî bû, ku zû bi zû wê cîyê wî neyê dagirtin.

Dewleta militarîst a Tirk, di van rojan de, plan û nexşên kuştin û xwînri- jandinê ji bo xakên rizgarkirî yê Kurdistanê çêdike. Tiştê xerîb ev e, ku car din di rojevê de Kerkûk û Mûsil heye. Berê bi 63 salan jî wilo bû. Qur- ban, car din tevgera serxwebûn û azadiya netewa Kurd bû. Niha di şûna berjewenda İngiliz, berjewenda emperyalizma Amerika heye.

Şêx Seîd, bi tevayî wek sîxurê (peyayê) İngilizan li Kerkûk û Musilê hat gunehkarkirin. Viya, îdolojîya resmî a dewleta Tirk wilo got. Dîrokzanên resmî wilo nivisandin. Û çep jî wilo qebûlkirin.

Şêx Seîd di bin dijûn û navxerabkirina 63 salan bi rûyê xwe ye sipî hêdî hêdî xwe rastkir û kete rojevê û dibêje; "*heyfa bizîna kol jî bizîna bi stîrehe distînin*".

Hinek ji marksîstên Kurd êdî di malên xwe de wênayê Barzani dialiqînin. Stalin jî di rojên berxwedana li dijî faşizmê de, wênayên generalên dema qeyser daliqandibû diwarên Qremlîn. Ez nizamim ev yekê han çiqas rast e. Marksîstên ku wênayê Barzani li malên xwe dialiqînin, ma ew stalinîstîst? Ez vê jî nizamim. Gelo Stalin nasjonalîstê burjuva bû?

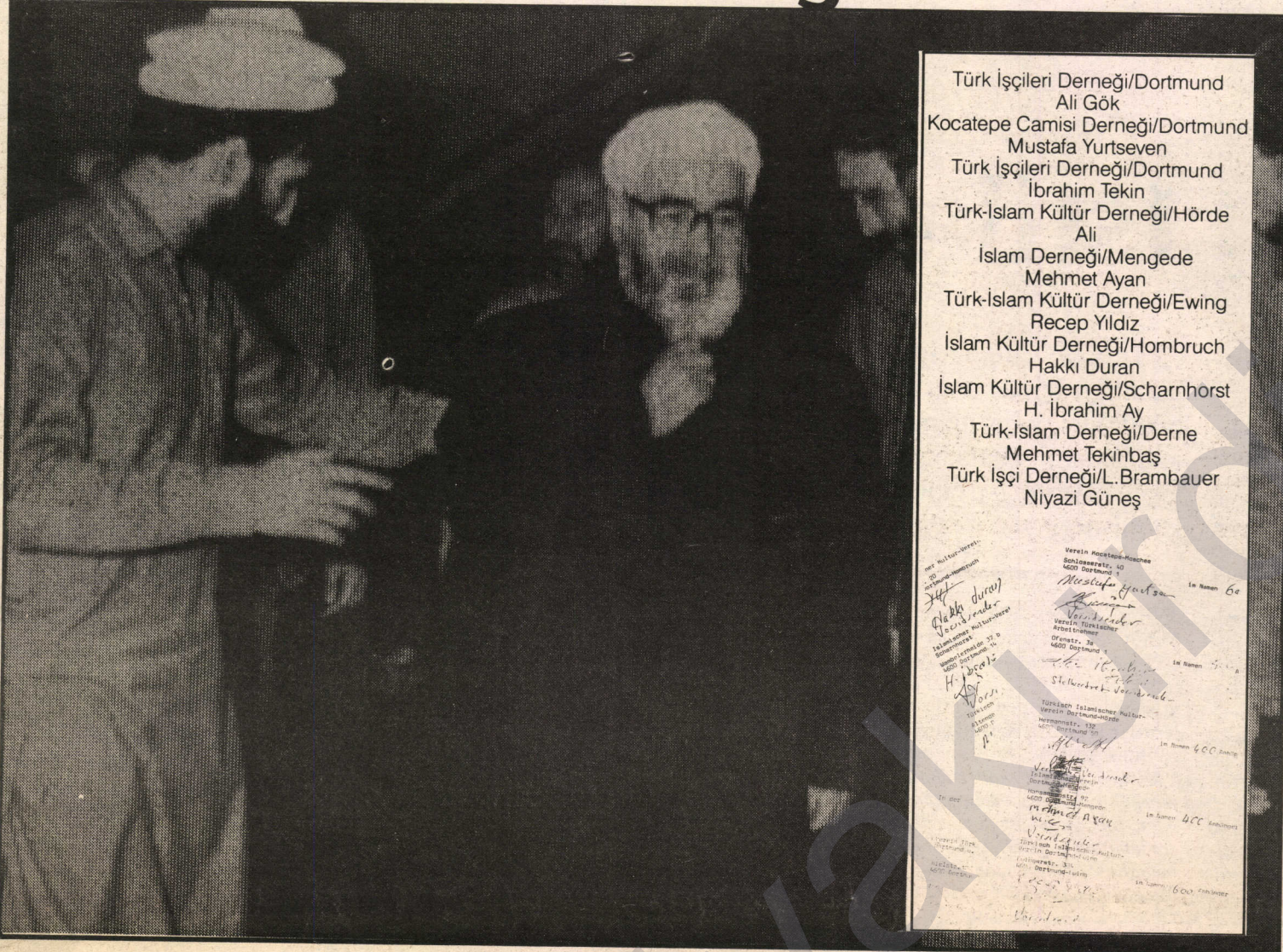
Dîsa, ez rastî kesek nehatim ku bibêje serokê şoreşa Gine Amircal Cabral nasjonalîstê burjuva ye. Teorîsyenê şoreşa Cezayir, Franz Fanon jî alî çepên Kurd û Tirk ve pîr nayê xwendin.

Marks merivekî zana bû. Şoreşgerekî rast bû. Lê ne "*marksist*" bû. Belkî jî ev jî bo navê Marks şanse mezîn bû. Heger sax bûya, wê neçûba Polon- ya, ku jê re tê gotin bihiştî jin û vexwarinê, û wê ne çûba Romanya da ku neketa zehmeta şuştina kevcîyên alîmûnyûmê. Wê çalakîyên Xûmeynî ku, diplomasiya burjuwazî ser û binê hev dike bi baldayîneke xurt lê hûr biba. Û bê şik wê mafê çarenûsa gelê Kurd di serxwebûn û azadiya Kurdistanê de bidîta. Û dîsa bê şik, beşek mezîn ji marksîstên Tirk ji ber, xizmetên wan yê pratîk û teorîk ji burjuwazîyê xwe re, wê Marks wana wek prova- katorên proletarya navnetewî mehkûm bikira.

Bi kurtebirî, دنیا bi enadî dizivire. Û li Kurdistanê xwîn heye, zîlm û zordestî heye. Netewa Kurd koletiyê dijî. Û dewleta militarîst a Tirk ji Kur- distanê re xwîn û mirinê dibe.

Cemalettin Kaplan'ın cemiyetleri

Atatürk düşmanı mı Atatürk

Türk İşçileri Derneği/Dortmund
Ali Gök
Kocatepe Camisi Derneği/Dortmund
Mustafa Yurtseven
Türk İşçileri Derneği/Dortmund
İbrahim Tekin
Türk-İslam Kültür Derneği/Hörde
Ali
İslam Derneği/Mengede
Mehmet Ayan
Türk-İslam Kültür Derneği/Ewing
Recep Yıldız
İslam Kültür Derneği/Hombruch
Hakkı Duran
İslam Kültür Derneği/Scharnhorst
H. İbrahim Ay
Türk-İslam Derneği/Derne
Mehmet Tekinbaş
Türk İşçi Derneği/L.Brambauer
Niyazi Güneş

- Cemalettin Hoca; "Laiklik dini devletsiz, devleti dinsiz bırakmıştır. Allah, ümmetine Türkiye'nin fethini nasip etmeye kadirdir" diyor.
- Cemalettin Hoca'nın başkanı olduğu cemiyetler ve cemaatler ise, Türk Devleti'nin Bonn elçiliğinin emri ile "Lozan anlaşmasından sonra II ulus bir araya gelerek tek bir ulus haline geldiler". Yani herkes Türktür, Türk olduğu için mutludur. "Türkiye'de etnik bir sorun yoktur. Dini azınlıklar vardır" diyorlar.
- Cemalettin Hoca'nın cemiyetleri ve cemaatleri Türk Elçiliğinin emri ile Alman devletine verilen ihbar dilekçelerine temsil ettiklerini iddia ettikleri binlerce müslüman adına imza atıyorlar. Ve bu dilekçelerde Türk devletinin ırkçı-şoven tezlerini savunuyorlar. Türk Anayasa'sından örnekler veriyorlar. Türkiye'de yaşayan herkesin Türk olduğunu, Kürt diye bir ulusun, Kürtçe diye bir dilin olmadığını iddia ediyorlar.
- Dortmund'daki Kürt öğrenciler Cemalettin Hoca'ya soruyorlar: "Başkanı olduğunuz cemiyetler ve cemaatler Müslüman Kürtleri, hristiyan ve laik Alman devletine ihbar etmeyi de din adına, Allah adına mı yapmaktadırlar?!"

• Eski Adana Müftüsü; eski Dinayet İşleri Başkan yardımcısı ve şimdi Almanya'da İslam Cemiyetleri ve Cemaatleri Başkanı Cemalettin Kaplan "sınırlı bir kadroyla değil, tüm müslümanlarla hareket etmek gerekir" diyor. Ama, başkanı olduğu cemiyetler ve cemaatler Türk ırkçılığının, Türk şovenizminin yuvalandığı merkezler durumunda. Türk elçiliğinin hizmetinde bulunan bu cemiyetlerde ve cemaatlerde faşistler Türk devletinin resmi ideolojisinin propagandasını yapıyorlar.

Dortmund WDR Radyosunun, Kürtlere tanıdığı haftada 15 dakikalık yayın Türk elçiliğini fazlasıyla rahatsız etmiştir. Hem elçilik ve hem de elçiliğin emri ile çeşitli Türk-İslam cemiyetleri radyo yetkililerine başvurarak yayının durdurulmasını istemişlerdi. Aşağıda konu ile ilgili olarak Cemalettin Kaplan'a gönderilen bir mektubun tam metnini sunuyoruz.

Sayın Cemalettin Kaplan
İslam Cemiyetleri ve Cemaatleri Genel Başkanı
Neusser Str. 95
KÖLN

Türk Üniversitelerinde kılık kıyafete müdahaleden doğan protesto eylemlerinden sonra, en çok adı edilen kişi siz oldunuz. Özellikle Devlet Başkanı Evren'in, YÖK'ün Adana'daki toplantısında adınızı verip size çatması, birden bire sizi kamuoyunda flaş isim yaptı.

Bu vesileyle gazetelerde hakkınızda çıkan yazı ve röportajları dikkatle okuduk. Kısmen de olsa düşüncelerinizin ana hatlarını öğrenmiş olduk. Tabii yayınlananlar doğruysa.. Çünkü Türk basınında ahlakın zerresini görmek mümkün değildir. Biz yine de sizin beyanatlarınızdan "tebliğlerinizden" yola çıkarak sizi eleştireceğiz.

Türk Basını, Devlet Başkanları ile birlikte sizi Atatürk düşmanı ilan edip veryansın ediyor. Biz ise aksine sizi kemalist olmakla suçluyoruz. İzninizle bunu biraz detaylandıralım.

Uğur Dündar'la 23 Ocak 1987 tarihli Hürriyet Gazetesi'ndeki röportajınızda: "İslamda siyaset vardır. Hatta İslam, her yönüyle siyasetin ta kendisidir" ve yine devamla "Komünizm, kapitalizm, sosyalizm, kemalizm, laisizm gibi ne kadar 'izm' varsa, hepsi puttur. Allah'a başkaldırılmaz" diyorsunuz.

Kanaatimizce siz ya kemalizmi bilmiyorsunuz ya da işinize gelen kısımına adını vermeksizin sahipleniyor, örtülü kemalistlik yapıyorsunuz. Bi-

ze ikinci ihtimal daha yakın görünüyor.

Şöyle ki; Bilgileriniz olduğu üzere, kemalizmin ilkeleri "devletçilik, halkçılık, inkılapçılık, milliyetçilik, laiklik ve muassır medeniyetçilik" olarak sunulur. Bunlar üzerinde teker teker ve genişçe durmanın yeri burası değildir. Ancak, size de bulaşmış kemalizmin milliyetçilik (nasyonalizm) anlayışı üzerinde durmakta yarar var.

Kemalizmin milliyetçilik anlayışı "Bir Türk cihan bedeldir", "Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletindedir" sözlerinde ifadesini bulan, Türk ırkının üstünlüğüne dayanan, Türk'ten başkasına egemenlik hakkı tanımayan bir muhtevaya sahiptir. Nitekim Atatürk'ün Adalet Bakanlarından Mahmut Esat Bozkurt bir konuşmasında "Türk olmayanların, Türklere ancak köle olma hakları vardır" diyordu.

Kemalizmin milliyetçilik ilkesi uygulamada, Kürt Ulusu'nun inkarına ve onun ulusal-demokratik haklarına yönelen bir saldırı şeklinde tezahür etmiştir. Bilindiği gibi M. Kemal, Türk-Yunan Savaşı'na (ulusal kurtuluş savaşı demiyoruz) "Halife Ruyi Zemin kurtarmak" ve "Türk-Kürt kardeşliği"ni çıkış yapmıştı. Ama Kürt-Türk kardeşliği Koçgiri, Şeyh Sait, Ağrı, Zilan, Dersim, Sasun direnmelerinde onbinlerce Kürt'ün katledilmesi, Kürdistan'ın bir ülke olarak, Kürt ulusu'nun bir ulus olarak, Kürt Dilinin bir dil olarak yok sayılması sonucunu getirmiştir. Geriye baskı, zulüm, sürgün, hor görme ve inkardan başka bir şey kalmamıştı. Kürdistan yakın zamana -1960'lı yıllara- kadar yasak bölgeydi. Kemalistler, katliamlarını dünyanın gözlerinden saklamak için Kürdistan'ı yasak bölge ilan etmişti.

Bu tarihi gerçekleri kabul edeceğinizi umuyoruz. Belki siz de kemalist tarihçiler gibi "işin içinde İngiliz, Sovyet parmağı vardı" deyip, bir türlü ispat edemedikleri yalan tezlerin arkasına sığınabilirsiniz. Ama, gerçekler ortada. Aynı uygulama şimdi de devam ediyor. İşte Türkiye, işte Irak ve işte sizin bir "İslam Cumhuriyeti" olarak gördüğünüz İran. Tabii Suriye'yi de bu uygulamanın dışında saymıyoruz. Orada da birçok

yurtsever Kürt aydını zindanlardadır. Halen Kürtlerin gayrimenkul edinme, nüfus cüzdanına sahip olma özgürlükleri bile yoktur.

Peki siz ne yapıyorsunuz? Bugün nüfusu 22 milyona varan ve halkının yüzde 98'inin müslüman olduğu Kürt ulusuna, onun özgürlüğüne, insan haklarına, namusuna, kültürüne yönelen baskılar karşısındaki tavrınız nedir? Kemalistlerle aynı değil mi?

Eğer kemalizme gerçekten karşı olsaydınız ve üstü örtülü kemalistlik yapmasaydınız, Kürt Halkı'nın zulme ve sömürgecilğe karşı verdiği özgürlük mücadelesinin yanında yer alırdınız. "Tebliğlerinizde" Kürt Halkı'na yönelen zulme de karşı çıkardınız.

Peki siz ne yapıyorsunuz? Zulüm karşısında, zalimden yana tavır alıyorsunuz. Zulüm karşısında susmak; zalimden yana olmak değil midir? M. Kemal'in "Bir Türk dünyaya bedeldir" yahut arapları "kavim-i necip" sayan safсата ırkçı tezlerle zihininiz bulandığı içindir ki, Kürdistan'daki mücadeleye karşısında suskununuz.

Size bağlı dernekler de aynı şekilde kemalist ırkçılık yapıyor. Zaten size yazmamıza da bir olay vesile oldu.

Dortmund Şehir Radyosu, biz Kürtlere de haftada 15 dakikalık yayın yapma hakkı verdi. Bunu uzun uğraşı sonucu elde ettik. Ne var ki, ilişik yazıda da görüleceği gibi size bağlı camiler, İslam ve Türk-İslam Dernek ve cemaatleri, elde ettiğimiz bu hakkın geri alınması için haçlı seferine girişmişler. "Efendim Kürt yokmuş, Kürt diye bir azınlığı Lozan kabul etmemiş, Kürtçe diye bir dil de yokmuş" vs. Feyz aldıkları kemalizm de başka türlüünü söylemiyor ki..

Siz ne dersiniz deyin, size bağlı dernek ve topluluklar Türk ırkçılığı yapmaktadırlar. Hem de İslam kisvesi altında. Öyle ki, Avrupa'daki bir çok caminin levhasına bakarsanız ".....Türk Camisi" görürsünüz. İşin ilginç yanı, niye bir Mısır, Cezayir, Küveyt, Endonezya veya Arap ya da Kürt camisi yoktur da Türk camileri var. Demek ki ırk esasına dayalı camiler kurmak da Türklere nasip olmuş. Bunların ne anlama geldiğini siz "tebliğ"lerinizde itiraf etmeyebilirsiniz.

Ama, biz bunların ne anlama geldiğini çok iyi biliyoruz. Sözde yıkmayı amaçladığımız(!) laik TC Devleti, din kisvesi altında ırkçılık yapmayı pek iyi beceriyor doğrusu.

Ayrıca, ilişikteki yazının Essen'deki Türk Konsolosluğu'na hazırlanıp, size bağlı dernek ve camilere imzalatıldığına dair kesin bilgilerimiz var. Bu da dini örgütlenimizin laik TC ile ne kadar içli-dışlı ve ne kadar danışıklı döğüş içinde olduğunu göstermektedir.

Sayın Hoca, Uğur Dündar'la yaptığınız röportajın yukarıya alınan bölümünde "... İslama ters düşen ne kadar düzen, ne kadar sistem ve ne kadar 'izm' varsa hepsi birer puttur. Allah'a başkaldırılmaz" diye buyuruyorsunuz.

Sizin ve size bağlı cami ve derneklerin yaptığı şeyin adı; kemalizmin bir umdesi olan nasyonalizm (milliyetçilik)'dir. Hem de tamına tamına kemalist muhtevasıyla bir nasyonalizm.

Siz istediğiniz kadar Kemalizm putuyla savaştığınızı iddia edip durunuz. Kemalizm sizi de öylesine etkilemiş ki, size kemalist olmadığınızı söyleterek kemalistlik yaptırmaktadır.

Kemalizmin yıkılması gereken bir put olduğunu biz de savunuyoruz. Kemalizmin, halkımıza ölüm, sefalet ve zulüm getirdiğini biliyoruz. Bunun gibi Kemalizm, Türk halkı'na da mutluluk getirmemiştir. Kemalizm, devlet bürokrasisindeki bir avuç azınlığı palazlandırıp burjuvalaştırarak, yukarıdan aşağı kapitalizmi yerleştirmek isteyen bir görüş ve bir uygulamadır.

Biz, kemalizmle mücadeleyi bir görev olarak kabul etmişiz. Kemalizmin en iyi teşhirini, işkencelere, zulme ve yıllarca zindanlarda kalma pahasına Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi içinde olan bizler yaptık. Kemalizmin belini, Kürdistan'ın bağimsizliği, Kürt Halkı'nın özgürlüğü kıracaktır.

Gerçekten Kemalizme karşı ve yıkılmasından yana iseniz, göreviniz; Kürt Halkı'nın Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'ne destek vermektir. Yoksa köstek değil...

Saygılarımızla

O. Halil
Studenten Komitee Kurdistan

Misilmanen Tirk çî dixwazin ?

Berpirsiyarê WDR Erdmann LINDE dibêje ku

Ji bo me pêwistî naskirina ziman û çand û netewa wan bû

türkçü mü?

Dortmund • ANK

Nûçevanê Kurdistan Press bi berpirsiyarê radyoya herêmî û proja Kabelfunk ya Dortmundê berêz LINDE û bi berpirsiyarê radyoya herêmî ya Dortmund, şaxê navnetewî berêz HOPPE re hevpeyvînek pêk anî.

Gava me biryara weşîneka zimanên navnetewî û bi kîjan zimanan emê weşîneka pêk bînin, stand, me nenêrt, ka mirovan bi çî pasaportan e.

Ji bo me pêwistî naskirina ziman û çand û netewa wan bû.

Em pê hesiyar ku di radyoya herêmî ya Dortmundê wê weşîneka Kurdî çê be. Hun vî temayê dikarin hinek vekin?

— Me di destpêkê de bi biyaniyên ciwan re xebat kir, ji ber ku me dixwast problemên biyaniyan di programa Elmanî de entegre bikin. Me bi wan re civîn û semînêran pêk anî, ku xebatên teknîkî hîn wan bikin. Wek me berê jî got, me dixwast problemên biyaniyan di nav programa Elmanî de bidin. Di vî navberê de me fikrê weşîneka bi zimanên biyaniyan, ji bo miletên biçûk ku Elmanî tînaşî jî bi zimanê wan, pêş de bir. Gava me biryara weşîneka zimanên navnetewî û bi kîjan zimanan emê weşînekan pêk bînin, stand, me nenihêrt, ka mirovan bi çî pasaportan e. Mesela em ji bo Elmanî ku ji Lehîstanê hatine, bi zimanê Lehî weşîneka çêdikin, ji ber ku ew mirovan Elmanî tînaşî jî.

Hun bi çend zimanan weşîna çêdikin?

— Em bi 8 zimanan diweşînin. Bi van zimanan: Portêkizî, Spanî, İtalî, Kurdî, Yonani, Lehî, Tirkî û Sîrp-Hırvatî.

Weşîneka we ya Kurdî wê kengê destpêbike?

— Wê weşîneka me ya Kurdî di 5 ê 2 ê 1987 an de destpêbike û wê her rojê pêncşemiyên di navbera katjimêr 21.30-21.45 an de be. Wê weşînek heftê carekê be. Weşîneka Kurdî jî weka yê din wê tenê ji bo problemên mirovên li der û dora Dortmundê dijî ne be, ne ji bo kar û barên wanê welatî be. Û ji bo ku guhdaran bikaribin piştî weşînekê pêşneyarên xwe pêşkêş bikin, serwîsa telefonê jî hatiye amadekirin. Telefona releksiyona Kurdî wek jêrin e:

Dortmund (0231) 1399-105

Hat guhê me ku ji hin aliyên serî li we

hatine xistin, ji bo sekinandina weşîneka Kurdî. Hun dikarin pêş me din, gelo ji çî meqaman serlêdan çêbûye? Rast e ku dibênin hin meqamên Elmanî jî serî li we da ne?

— Rast e, hin serlêdan çêbûn.

Belê ez sedî sed dikarim ji we re bêjim ku ji meqamên Elmanî tu serlêdan çênebûye. Ji xwe li ser radyoyê tu mafê meqamên Elmanî yê resmî nîne. Pêşneyar jî hebûna, minê bigota. Belê rast e ku ji aliyê Tirkan serlêdan hatine. Ez hêvî dikim hunê min fêm bikin, ku ez navan nedim.

Li Elmanya nêzî 400.000 Kurd dijî. Li ser mafên wan bê dengiyek heye. Gelo ev bê dengî hinek jî ji van danustandinên pişterî, veşartî nayên. Bi kêmayî bersiva pirsên min bidin, ka kîjan meqam in.

Qonsolosiya Essenê ye?

— Na

Qonsolosiya Düsseldorfê ye?

— Na

Sefareta herî bilind ya Komara Tirkîyê (TC) li Bonn e? (Bê dengî. Nayê "na" goştin jî)

Tê fêmkirin ku sefareta herî bilind ya Bonnê wezîfa xwe pêk aniyê!

Berêz LINDE berdiwam dike:

— Kî bixwaze dikare serî li me bide. Belê biryar emê bidin. Û me biryara xwe da ye. Emê programê ranekin, pêkbînin. Hemî proje wê salek dom bikin. (Ji bo 8 zimanan)

Di dawîya hevpeyvîna xwe de me bi navê Kurdistan Press gelek spasiyên xwe ji berêz LINDE û ji berêz HOPPE re pêşkêş kir, ji ber ku ew biryara xwe neguhertine û wê programa Kurdî heftê carekê 15 deqîqe heta salekê weşîneka xwe ji bo 7 hezar Kurdan pêk bîne.

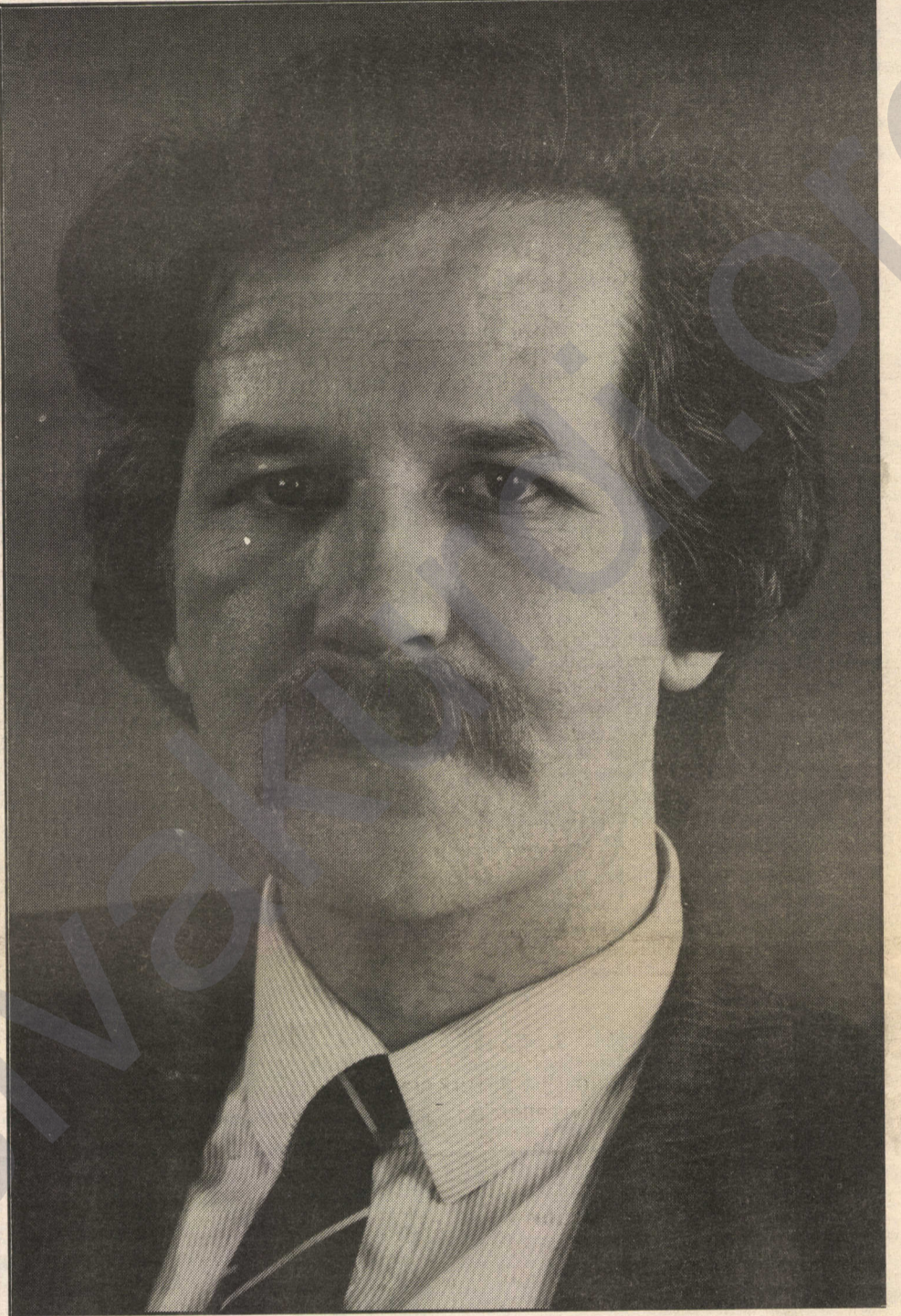
Dortmund Bölge Radyo'sunda Kürtçe yayın yapılacağını duyduk, konuyu biraz açar mısınız?

— Başlangıçta genç yabancılarla, yabancıların sorunlarını da Almanca programa entegre edebilmek amacıyla ortaklaşa çalıştık. Onlarla seminerler, toplantılar yaparak bu çalışmanın teknik yönlerini öğrettik. Önce de belirttiğimiz gibi, azınlıkların sorunlarını Almanca yaptığımız programın içinde vermek istiyorduk. Fakat bu arada Almanca bilmeyen azınlıklara mensup insanlar için kendi dillerinde yayın fikrini geliştirdik. Değişik dillerde yapacağımız yayının kararını alırken ve hangi dillerde yayın yapacağımızı kararlaştırırken insanların pasaportlarından yola çıkmadık. Örneğin Polonya'dan gelen Almanlar için Polonyaca konuştuklarından ötürü, o dilde de yayın yapıyoruz.

Kaç dilde yayın yapıyorsunuz?

— Portekizce, İspanyolca, İtalyanca, Kürtçe, Yunanca, Polonyaca, Türkçe ve Sırp-Hırvatça olmak üzere sekiz dilde yayın yapıyoruz.

Kürtçe yayınlarınız ne zaman baş-

Berpirsiyarê radyoyê WDR Erdmann LINDE : "Belê ez sedî sed dikarim ji we re bêjim ku ji meqamên Almanî tu serlêdan ne bûye. Belê rast e ku ji aliyê Tirkan serlêdan hatine. Ez hêvî dikim hunê min fêm bikin, ku ez navan nedim."

layacak?

— Kürtçe yayını 5.2.1987 tarihinde başlayacak ve her perşembe 21.30-21.45 arası yapılacaktır. Hafta da bir gün, Perşembeleri.. Kürtçe yayında, diğer yayınlarda olduğu gibi anavatanından haberler yer almayacak, sadece Dortmund'da oturan bu azınlıkların şehir düzeyinde ki sorunları ele alınacaktır.

Ayrıca yayınlardan sonra dinleyicilerin yayın hakkında görüşlerini belirtmeleri veya önerilerde bulunmaları için bir Telefon servisi oluşturulmuştur. Kürtçe redaksiyonun Tel Numarası şöyledir:

Dortmund, (0231)-1399-105

Kürtçe yayını engellemek için size değişik yerlerden başvuruların geldiğini duyduk. Hangi makamların başvurduğunu söyleyebilir misiniz? Alman makamları tarafından da bu yönde başvuruların geldiği doğru mu?

— Bu konuyla ilgili başvuruların olduğu doğru.

Ancak Alman makamlarından bu konuda bir başvuru gelmediğini kesin olarak belirteyim. Zaten Radyo üzerinde Alman

resmi makamlarının böyle bir yetkisi yok. Önergelerde bulunsalardı belirtirdim. Fakat Türk tarafından başvuruların geldiği doğru. Umarım isim belirtemeyeceğimi anlayışla karşılırsınız.

Peki ama zaten Kürt sorununda, Almanya'da 400.000 civarında Kürtün yaşamasına rağmen- bu kadar suskunluğun olması bir yerde açıklanmayan gizli görüşmelere dayanmıyor mu? Hiç değilse hangi makam olduğu konusundaki sorularına cevap verin.

— Essen Başkonsolosluğu mu? Cevap: Hayır.

— Düsseldorf Başkonsolosluğu mu? Cevap: Hayır.

— TC Bonn Büyükelçiliği mi? Cevap: (Sessizlik. Hayır da denmiyor.)

— Müsaade edin cevaplandırmayayım. Anlıyoruz ki, Bonn Büyükelçiliği görevini yerine getirmiş!

Bay Linde devam ediyor;

— Bize başvurma konusunda herkes serbest. İsteyen başvurabilir. Fakat kararı biz veririz. Ve bizde kararımızı verdik: Biz programı yapacağız ve kaldırmayacağız. Her sekiz dil için de proje bir yıl sürecek.

Kürdistan Press muhabiri Dortmund Bölge Radyo'su ve Kabelfunk projesinin müdürü Bay LINDE ve Dortmund Bölge Radyo'su Enternasyonal bölümünün yöneticisi Bay HOPPE ile görüştü.

Biz uluslararası dillerde yapacağımız yayının kararını alırken ve hangi dillerde yayın yapacağımızı kararlaştırırken insanların taşıdıkları pasaporta bakmadık. Bizim için belirleyici olan konuştukları dil; kültürleri ve mensup oldukları ulustu.

Hükümetimiz Kürtleri ezen Kürt halkı arasında her zaman taraf ol

Stockholm • ANK

□ Olof Palme'nin katledilmesinden bu güne kadar İsveç basınında sürekli olarak Kürtlerle ilgili spekülasyonlar yapıldı. Gazetemiz yazarlarından M.Baksi, İsveç hükümetinin konu ile ilgili görüşlerini almak üzere, Dışişleri Bakanı Sten Andersson'la bir görüşme yaptı. Aşağıda, Aftonbladet gazetesinde de yayınlanacak olan bu görüşmenin türkçe ve kürçesini veriyoruz.

□ Sayın Sten Andersson, Olof Palme Kürd sorununa ilişkin görüşlerini açıkça söyleyen dünyadaki ilk Başbakanıdır. Palme, yürekli Kürt halkının kendi kaderinin tayin hakkını savunuyordu. Partiniz, İsveç Sosyal Demokrat Partisi de dünya da ilk ve tek sosyal demokrat parti olarak Palme'nin görüşlerini savunuyor. Kürt halkının haklarını kabul ediyor. Peki, tüm bu olumlu tavırlara karşın Kürtler o kadar akıldan yoksun ve barbar mıdır ki, Palme'yi öldürerek enternasyonal alanda en çok tanınan bir dostunu kaybediyor?

□ Geçenlerde polis tarafından yakalanan bir kaç Kürdün durumu hiç bir zaman ülkemizde Kürt halkına karşı güvensizlik yaratmayacaktır. Bazı şahıslara karşı duyulan kuşku aynı zamanda bütün bir halkı kapsamaması düşünülemez. Göçmen Bakanı daha önce Kürt Federasyonu ile bir görüşme yapmıştı. Bakan orada Kürtlere hükümetimizin bu konudaki kuşku ve içinde buldukları zor durumu anlatmıştı. Göçmen Bakanı 14 Şubat 1987 günü Kürt Federasyonu tarafından düzenlenecek olan bir toplantıya katılacak. Bu da şunu gösteriyor ki, hükümetimizin Kürtlerle ilişkin düşüncesi Olof Palme'nin aynıdır.

□ Peki, Kürt halkı ile İsveç devletinin ilişkilerinden hoşnutsuz olan bu ilişkiyi bozmaya çalışan karanlık güçler bu insanlık dışı korkunç cinayeti bazı kirliler vasıtasıyla işleyemezler mi? Neden Palme'nin katili Kürtlerin düşmanları arasında aranmıyor?

□ Bu ilk elde bir polisiye sorundur. Şimdiden şu veya bu grup içinde katil aranmalıdır spekülasyonuna girmek istemiyorum.

□ Türk gazeteleri okunduğunda Palme cinayeti ile ilgili bütün suç Kürtlere yıkmaya çalışıyorlar bu konuda oldukça sevinçlidirler. Hükümetiniz Türk basınına yakından izliyor mu acaba? Kürt halkı Türkiye'de resmen tanınmadığı halde Palme cinayeti ile ilgili İsveç basınından en küçük haberler büyük puntolarla Kürt halkına yıkılmak isteniyor. Sizce neden?

□ Hükümetimiz bir kaç kez İsveç gazetelerinde çıkan ve bazı gazeteciler tarafından izlenen Kürtlerle ilgili dehşet verici haberleri kınadı. İsveç, İnsan hak ve özgürlüklerine ve kişi dokunulmazlığına son derece önem verir. Bu içimizdeki azınlıklar için de geçerlidir. Bu prensibimiz kendi ülkelerinde kendi azınlıkların ezen ülkeler için de önemlidir. Öylesine ülkeler kendi içlerindeki azınlıkların ekonomik ve kültürel gelişmelerine yardımcı olmalıdır. Böyle haklar hiçbir zaman bastırılamaz. Hükümetimiz her zaman Kürt halkıyla Kürt halkını ezen hükümetler arasında taraf olmuştur. Böyle çelişkiler Kürt halkıyla hükümetler arasında çelişme yaratır. Örneğin, Ağustos ayında bombardıman uçaklarıyla Irak'taki Kürt köylerini bombaladığı için hükümetimiz Türk hükümetinin dikkatini çekmiştir.

□ İsveç basını ve İsveç Polisi Kürt halkının prestijini hem İsveç'te hem de diğer ülkelerde çok sarstı. Yurt dışında yaşayan yüzbinlerce Kürt büyük kuşku içinde yaşıyor. Devletimiz olmadı için kendimizi bu güçlere karşı yeterince savunamıyoruz. İsveç devleti bu konuda ne yapabilir?

□ Hükümetimiz şimdiye kadar Kürt mültecilerine karşı çok olumlu davrandı. Hepsinin ülkemizde kalmasına yardım etti. Ülkemizin yasaları çerçevesinde Kürtler hareket ve çalışmalarında politik görüşlerinde alabildiğine özgürdürler. Hükümetimiz elinden geldiğince bir halk grubunun bir kaç kişinin sorumsuzca davranışlarına feda edilmemesi için çalışıyor. Bu konuda hem Göçmen Bakanı hem Adalet Bakanı ve şimdi de ben hükümetimizin görüşlerini açıkça belirtiyoruz. Kendi görüşüme göre polis de bu düşüncededir.

□ Sizce, Kürt halkına düşman güçler Kürt halkını daha da zor duruma sokabilmek amacı ile, Palme cinayeti ile ortaya çıkan durumu kullanarak İsveç dev-

letin çıkarlarına karşı bazı sabotajlarda bulunamazlar mı? Ellerde suçlayabildikleri kurbanlık bir halk var: Kürtler.

□ İsveç, Ortadoğu'daki ülkelerle iyi ilişkilerindedir. Devletimizin çıkarlarına karşı böyle ülkelerin sabotaj yapmaları için bir neden yoktur.

□ İsveç, okullarına giden yüzlerce Kürt çocuğu üzgün ve korku içinde yaşıyor. Kendilerini aşağılanmış hissediyor. Kürt çocuklarına ve onların sınıf arkadaşlarına bu konuda neler söyleyebilirsiniz, çünkü çoğu İsveçli çocuk bir halk ile o halktan gelen küçük bir grup arasındaki farkı ayırtedemiyor?

□ Irkçılık ve yabancı düşmanlığı ile ilgili savaşmak çok önemli. Irkçı tehlike hiç bir zaman gözardı edilmemelidir. İsveç işçi sınıfı hareketi yabancıların hak ve kişi özgürlüğü ve emniyeti için dayanışma içindedir. Bu yüzden hükümetimiz için ve benim için bu konu çok önemlidir. İsveç'in bütün okullarında ve iş yerlerinde konu ile ilgili çalışmalar yapacağız.

Benim inancım göre, -İsveç basınının tüm olumsuz ve anlaşılmaz Kürtlerle ilgili kampanyasına rağmen,

İsveç halkı hiç bir zaman Kürt halkına karşı düşmanlık beslemedi. İnaniyorum ki, genel olarak dünyada en fazla baskı ve zulum altında olan Kürt halkı için en büyük dayanışma İsveç halkından gelecektir.

Ve biz, asla İsveç'te politik terörü kabullenmeyeceğiz. Kriminallerin yarattığı olumsuzluğu öne çıkararak yok olma tehdidi ile karşı karşıya olan Kürt halkına karşı olumlu olan düşüncelerimizi değiştirmeyeceğiz.

□ Sayın bakan Palme Cinayetinden sonra Kürtlerle ilgili hükümetinizin görüşü değişti mi?

□ Kesinlikle hayır.

Bi Kurdî

□ Berêz Sten ANDERSSON, Olof Palme Serokwezîrekî bû, ku cara yekemîn li ser pîrsa Kurdî bîr û baweriyên xwe gelek vekirî aniye zîman. Palme bê tîrs parastina mafê çarenûsiya gelê Kurd dikir. Partiya

we ya Sosyal Demokrat jî di dinê de yekemîn Partiyê ku di bûyîna bîr û baweriyên Palme de ye û bi wî awayî piştgirîya gelê Kurd dike. Gelo hun difikirin ku Kurd ewqas bê aqil û hov in, herin yek mirveki wisa baş bikujin û bi wî şikê jî di herême navnetewî de dostên xwe yê bi nav û deng hundakin?

□ Bi girtina çend Kurdan (di van rojên bihurî de) li welatê me tuca li dijî gelê Kurd wê bê bawerî pêk neyê. Hin şuphên li dijî hin kesan, nayê wê manê ku seranser li ser gelekê bê kişandin. Wezîrê me yê Biyanîyan berê çend rojan bi Federasyona Kurd re rûniştibû û li ser hin problem û zehmetiyên ku hikumeta me tê de ye, axiftibû. Wezîrê Biyanîyan wê di civîna 14 ê Sibate 1987 an de ku ji aliyê Federasyona Kurd ve tê pêkanîn, beşdarbe. Ev jî diyar dike, ku bîr û bawerîya hikumetê li ser Kurda, wek yê Olof Palme ye.

□ Gelo hin hêzên tarî ku ji dostaniya hikumeta Swêd û gelê Kurd aciz in, nabe ku wî qetla hov bi hin destên qirêj pêk anîbin? Çima şopa qatîlê Palme li nav dijminên Kurd nayê ajotin?

□ Ev pîrsekî polêsî ye. Ji we ga-

vê naxwazim bikevim nav spekülasyonên, ka gelo qatîl di nav wî yan jî wî girupê de bira lê bê gerandin.

□ Rojnamên Tirk di nav wî xebatê de ne, ku wî qetlê bixîn stuyên Kurdan û kêfan wan gelek li ciye. Gelo hikumeta we rojnamên Tirkan digirin ber çavan û li ser disekin? Li Tirkîyê Kurdan înkâr dikin, belê li ser kuştina Palme derheqê Kurdan de çî derkeve, di rojnamên Tirkan de dibin manşet, ku ev tişt li ser gelê Kurd bimîne, hun çî difikirin? Gelo çima?

□ Hikumeta me çend car giliyê xwe kir û ne xweş dît, li ser nûçeyên di rojnamên Swêdî de ku bi awayek dehşetî derketibûn. Swêd gelek giranî dide ser maf û azadiya mirovan û ser serbestiya wan. Ev jî bo milletên di nav me de ne jî derbasdibe. Ev prensîbên me, ji bo welatên ku milletên di nav xwe de dixin bindest jî gelek girîng e. Em dixwazin ku ev welatan ji bo milletên bindest yê nav xwe wisa bin, alîkariya wanê ekonomî û çandî bikin ku ew jî pêş de herin. Van gelan tuca bi wî awayî di bindest nikarin bîn girtin. Hikumeta me di navbera gelê Kurd û welatên wê xistine bindest timî teref girtiye. Yan van mixrikên wilo nava gelê Kurd û hi-

Kimine göre irtica, kimine göre feodalizmin direnişi, kimine göre İngiliz emperyalizminin yeni Türk devletine karşı provakasyonu, kimine göre milli bir ayaklanma olan 1925 hareketinin üzerinden 63 yıl geçti. Bu 63 yıl içinde Türkiye'de resmi tarih hiç değişmedi. Resmi tarihin gönüllü yapıcıları ve yayıncıları bir adım ileri, iki adım geri atarak Kemalizmin izini sürmeye devam ettiler.

Türk devletinin resmi ideolojisi olan Kemalizmin temel kavramları ve bu temel kavramlara dayanılarak üretilen politikalar genel olarak 1925 hareketinin sırasında veya sonrasında oluştu. Ve süreç içinde köklü bir değişikliğe uğramadı. Bu anlamda Türkiye'de toplumun demokratikleşmesinin burjuva demokratik perspektif açısından derin yaralar aldığı ve kanlı bir kesintiye uğradığı oldukça önemli bir dönemdir 1925.

Türk solu konu ile ilgili genel olarak resmi tarih taşıyıcılığı yaptı. Bu eylemiyle Kürt solu da asimile etti. Kendi tarihine düşman, kendi tarihinden habersiz ve asil önemlisi kendi tarihinden utanan çarpık bir yapı oluştu.

Türk solunun büyük bir bölümü, bu gün de, 1925'te olduğu gibi, toplumun demokratikleşmesinin önünde aşılabilir duvarlar oluşturan siyasal güçleri, ilerici ve devrimci saymaya devam ediyor. İttifaklarını saptayamıyor. Bu gün gene 1925'te olduğu gibi soyut ideolojik kavramlarla Kürt hareketinin bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin muhtaç olduğu politik ufku daraltıyor. Kıyıyor.

Türkiye pratiğinde faaliyet gösteren Kürt solu ise bir alameti farikadır. Son yirmi yıldır bu sol bir türlü, ulusal kurtuluş sürecinde komünistlerin görev ve sorumlulukları ile, burjuva milliyetçiliği arasındaki derin ve köklü farkı anlamadı. Anlamak istemedi.

1925 hareketi bu tartışmaların merkezinde duran bir olgu. Hareketi yaşayanlara göre 7 Şubatta, resmi tarihe göre ise 13 Şubatta başladığı varsayılan ve 29 Haziranda 49 kişinin asılması ile kesintiye uğrayan direnme hareketini önümüzdeki sayılda değişik yorumları ile vermeye çalışacağız. Konu ile ilgili tartışmalara, incelemelere gazetenin sayfalarının açık olduğunu duyuralım.

Chris Kutschera

ŞEYH SAİT AYAKLANMASI 1925

Ne kadar ilginç görünse de, M. Kemal'in rejimini sarsan bu adam hakkında somut olarak hiç bir bilgimiz yok.

(...)

Kemalistler bu ayaklanmayı, Şeyh Said ile ilişkileri olsun veya olmasın, her türlü muhalefeti yok etmek ve Kürt önderlerini katletmek için kullandılar.

Diyarbakır'lı Dr.Fuad ve Avukat Tefvik Bey gibi Kürt aydınlarının Şeyh Said'in "işbirlikçileri" olup olmadıkları belli değil.

Ayaklanmanın hazırlanışı

Şeyh Said'in trajik macerası 1924 Kasımında başlar: Aşağı-yukarı 100 süvari ile Diyarbakır'dan geçer ve komşu aşiretleri ziyaret etme amacını gizlemez. Din adamı olan, tanınmış ve zengin, hükümete karşı hiç bir zaman düşmanca tavır almamış olan bu önderin amacı hiç kimseyi şaşırtmaz.

Şeyh Said böylelikle şüphe uyandırmadan, bütün bölgede propaganda kampanyasını sürdürür, "gittiği bütün köyleri kendi safına çeker", Kürt köylülerini, Ankara'daki dinsizlere karşı dini seferberliğe katılmaya çağırır ve onlara yaralanamazlık konusunda söz verirken, aynı zamanda Kürdistan'ın otonomisi içinde mücadeleye çağırır.

Şeyh Said'in kampanyasının başarılı geçmesinin sebepleri ortadaydı: Lozan anlaşmasının imzalanması ve halifeliğin kaldırılması sürecinde Ankara hükümetinin Kürt okullarını kapatması, Kürtçenin yasaklanması, Kürt önderlerinin sürgün edilmesi gibi bir dizi anti-Kürt kararlar çıkarmıştı.

Ayrıca iktisadi durumda korkunçtu. İdari organlarda yapılan son değişim, eski vilayetlerin kaldırılmasına yol açmıştı: Aynı-ayrı vilayetler haline gelen eski sancakların yönetimine, eski valilerden daha zalim ve yeteksiz yeni valiler atanıyordu.

En sonunda, göçmüş ve katledilmiş Ermenilere ait, ya da kaçmış veya sürgün edilmiş Kürtlerin topraklarının eski Türk askerlerine verilmesiyle; ve nihayet "türkleştirme" politikasıyla, en sonunda Türk yönetimi, Kürt köylülerinin gözlerinde yabancılaşmayı başardı.

İngiltere'nin eli

Kürt isyanı, Musul bölgesinin geleceği konusunda karar verecek olan ve aynı zamanda Irak-Türk sınırını belirlemek üzere gönderilen enternasyonal araştırma komisyonu üyelerinin Musul'a geldikleri sırada patlak verir.

M. Kemal için sorun şüphe götürmeyecek kadar açıktır: İngiltere ayaklanmayı körüklemiştir: "Türkiye tehlike içindedir.... Kürtlerin arkasında İngilizler durmaktadır.... İngiltere her zaman Kürtleri Türkiye'ye karşı kullanmıştır. Onun ajanları ülkeyi gezmekte, silah dağıtmakta ve aşiretleri kışkırtmakta. İngiltere Musul'u ve oradaki petrolü istiyor. Musul'un ve Irak'ın anahtarları Kürtlerin elinde."

Şartlanmış olmayan gözlemcilerde bu garip düşümdeşliği vurguluyorlardı: "Türk gazeteleri İngiltere'ye harekete yardım etmekle suçluyorlar. Bunun bir iftira olduğunu varsaysak bile, o zaman kendilerinin bir ilişkisi olmamasına rağmen, siyasi şansın İngiliz dostlarımızı ilerlettini kabul etmemiz gerekir."

Konstantinopol'deki Fransız elçisi Albert Sarraut ise, mahkemelerin "İngiltere'nin müdahalesine ilişkin ispatları" açığa çıkaramadıklarını vurgulamıştır.

Gerçekten de İngilizler ayaklanmanın başlangıcında, bu ayaklanmanın, bölgedeki Kürtlerin Van ve Diyarbakır'a "yardımlarının" engellenmesi bahanesiyle, Türk hükümetinin askeri birliklerini Musul vilayeti sınır bölgesinde toparlamak ve gerektiğinde Musul bölgesine girebilmek için yaptığı bir provakasyon olup olmadığını soruyorlardı kendi kendilerine.

Sovyetlerin Rolü

İngilizlere göre Cıbranlı Halit Bey, isyanın başlamasından önce, Urmiye'deki Rus elçisiyle ilişkiye geçmiş. Cevap olumsuz olmuş.... ispatlanabilir veya olmasın, bu cevap bir gerçeği tasdikliyor: Şeyh Said ayaklanması, bir taraftan SSCB tarafından - Izvestia'nın aracılığıyla - İngilizler tarafından kışkırtılan, Kürt feodallerinin ve karşı devrimci güçlerinin bir ayaklanması olarak mahkum edilirken, diğer taraftan batılı güçlerin ilgisizliği içinde gelişti ve bastırıldı.

Baskıdan ırkçılığa

Irak'a büyük sayıda hristiyan ve Kürt mültecinin gelmesi, Irak'taki yöresel yönetimi önemli sorunlarla karşı karşıya getirdi. Kasım 1926'nın sonunda Ankara'da verilen resmi bir yemekte, Irak'ta bulunan İngiliz komiseri Sir Henry Dobbs bu soruna değindi ve Türk dışişleri bakanı Tefvik Rüştü Beyin Türkiye'nin Irak'a kaçan Kürtleri geri almayacağını, ayrıca "Türk hükümetinin Yunan'lıları ve Ermeni'leri sürdürdüğü gibi, Anadolu Kürt'lerini de sürmeyi" düşündüğünü söyleyince şaşırıldı.

Bir kaç hafta sonra, Türk Dışişleri Bakanı, İngiliz Elçisiyle yaptığı bir konuşma esnasında Türk hükümetinin bu soruna "tarihsel-felsefi" bakış açısını alaycı bir şekilde anlatıyordu. Ulusların, hatta ve hatta imparatorlukların yeniden birleşme zamanı gelmişmiş! Bir veya iki milyonluk küçük ulusların ayrılması imkansızmış (Arnavutluk durumu). Kürtler kaçınılmaz olarak mahkum edilmiş durumdadırlar! Kültürel seviyelerinin çok düşük, düşünce yapılarının geri olmasından dolayı Türkiye'nin siyasi gövdesinde asimile edilebilecek durumda değiller.

"Onlar Amerika'nın Hint'lileri gibi (Türk Bakanın büyük bir ihtimalle Kızıldere'leri kastediyor) yok olacaklar, zira ekonomik açıdan bakıldığında, Kürt bölgelerine yerleşecek olan, ilerlemiş ve kültürlü Türklerin karşısında, yaşam için verilen kavgada ve rekabette, uyum sağlayamayacaklardır.

Ayrıca bugün Türkiye'de büyük bir çoğunluğu İran ve Irak'a göç edecek, geri kalan bölümü de uyum sağlamamışların acı kaderini yaşayacak olan, 500.000'den az Kürt yaşamakta."

Bir kaç ay sonra hükümet "askeri ve sosyal" sebeplerden dolayı, bütün aileleriyle birlikte ortalama 1400 kişiyi batı vilayetlerine iskan ettirebilen ve doğu vilayetlerindeki de "yüksek hapis cezalarına" çarptırabilme imkanını veren bir yasa çıkarır. (19.6.1927 tarihli, 1097 numaralı yasa)

Şeyh Said isyanından iki sene sonra Türkiye/Kürdistan'da durum ümitsiz: "30.000 asker Van gölünün güney ve doğusundaki bölgeyi polis kontrolü altında tutmaya yetmiyor ve onlar Beyazıtı yöresini, bölgenin çok hassas olmasından ötürü temizlemeyi denemiyorlar"

"Le Muavened National Kurde" ss.80-82; 89-90

ŞEYH SAİD

1925

Yalçın KÜÇÜK

Takrir-i Sükün yasasının Doğu Anadolu'da Kürd şeyhlerinin çıkardıkları isyanı bastırmak için düzenlendiği hep söylenir. Kanununun bir amacının Şeyh Said İsyanı'nı bastırmak olduğu biliniyor. Tarihler de bunu gösteriyor. İsyanın başlangıcı 11 Şubat 1925. İsyan ile Takrir-i Sükün yasası arasında bir ay bile yok. Yalnız, bu arada ilerde incelenmek üzere geçen değinilmesi gereken, bir nokta daha var. 1925 yılının 15 Şubatında başlayan Doğu Anadolu'daki Şeyh Said İsyanı ile 4 Mart tarihindeki Takrir-i Sükün yasası arasında bir önemli kanun daha çıkarılıyor: Aşar vergisinin ilgası. Aşar vergisinin ilgasının da 17 Şubat 1925 tarihine rastlamasını bir rastlantı saymamak gerek. Çünkü İttihat ve Terakki Meclis-i Mebusanında da ilgası istenmiş olan aşar vergisi 1920-1923 parlamentosunda tam 26 kez tartışılıyor. (...)

İnönü(..) 1925 yılında Takrir-i Sükün yasasının neden çıkarıldığını da açıkladı. Burada "açıkladı" demek fazla bir anlam ifade etmiyor. İkiyüzlülük kaldırıldı ve itiraz ortaya çıktı. Böyle söylemek daha doğru olacak. İtiraf, İsmet Paşa'nın ağzından, şöyle oldu: "İki yıl önce karşısında bulunduğumuz olayların en önemlisi Şeyh Said Ayaklanması ile beliren eylem değildi. Asıl tehlike, memleketin genel yaşantısında meydana gelen karışıklıktı, anaşik durumdu. Bu, memleketin bir çok zamanlardan beri politik yaşantısına musallat olan başlıca derttir. Memleketin gelişip ilerlemesine ve samimi düzeltme isteklerinin bütün çabalarına engel olan budur. Ve bu, küçük çıkarları işletmeye alışmış soysuz aydınlarla, vıdan özgürlüğünü başkalarının vicdanına saldırmak için araç sayan politikacıların faaliyetidir". Malum söz burada hatırlanmalı: Şecaat arzederken sirkatin söyler. Türkçesiyle, yiğitliğini anlatırken hırsızlığını söylüyor. Şeyh Said İsyanı altın bir gerekçedir, deniliyor. Asıl hedef "soysuz aydınlar" ve "vicdan özgürlüğünü başkalarının vicdanını saldırmak için araç sayan politikacılar" oluyor.

Birincisi, TKP üyesi aydınlar; ikincisi, Terakkiperver Fırka yöneticisi paşalar.(....)

"Türkiye Üzerine Tezler"

CELADET BEDİRİXAN

1925 ihtilali başladı. Rahmetli Şeyh Said'in askerleri Harput'u işgal edip, Diyarbakır'ı kuşattılar. Genç Cumhuriyetiniz tehlikeli, saralı ölüm dakikaları geçirdi. Yine namaz kılmazın içap etti. İtiraf edelim ki, üşenmediniz. Kusura etmediniz. Cennet mekan Şeyh'i, İngiliz parası ve Ermeni akidesiyle

hareket eden müslüman düşmanı bir mürted halinde gösterdiniz. Ve biçare Kürtleri ifğal ettiniz. Kürtleri Kürtlere kırdırarak suretiyle ve önemli fedakarlıklar bahasına olayın önüne geçtiniz.

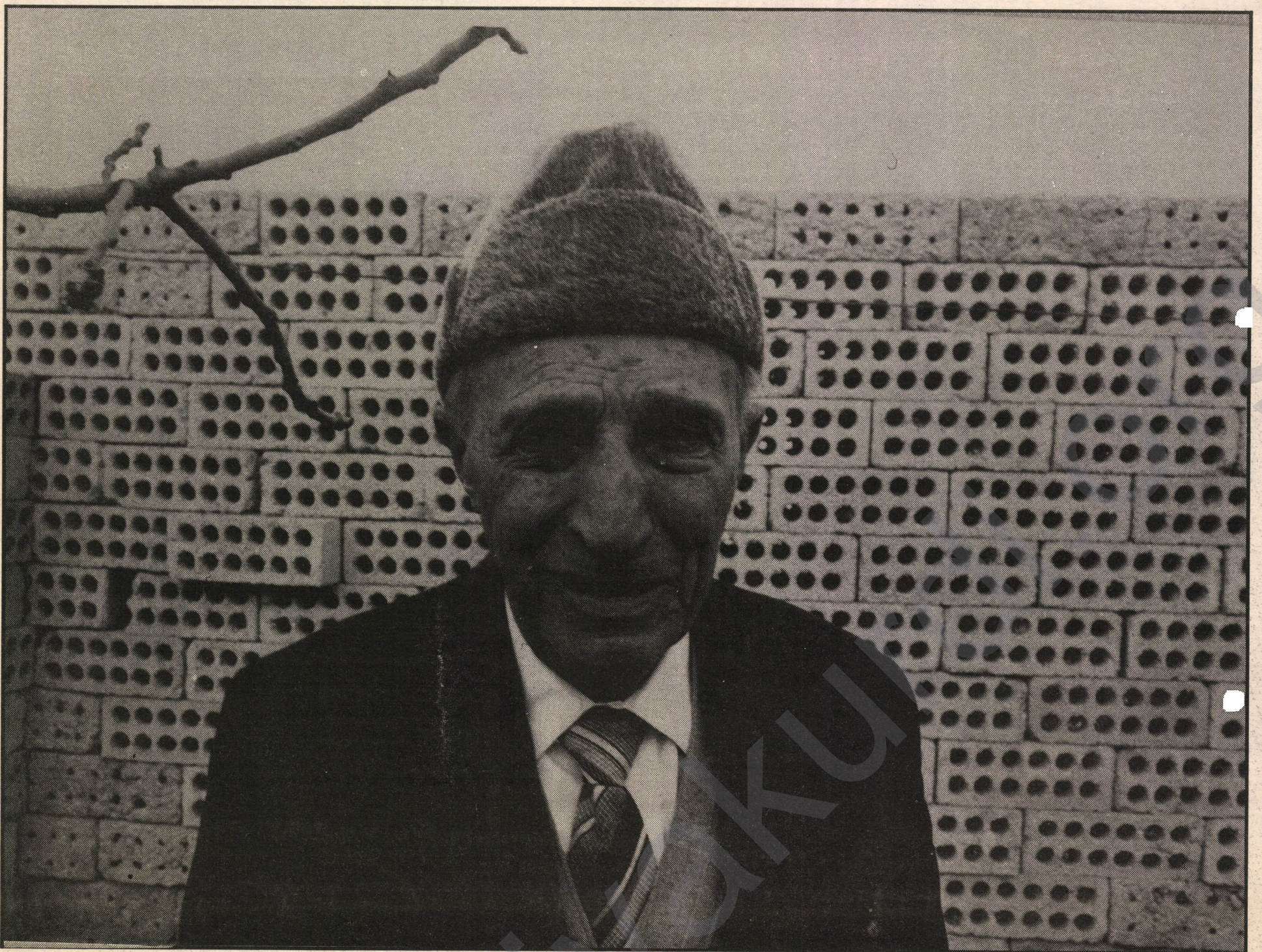
Salonlarından doğrudan doğruya darağaçlarına gidilen İstiklal Mahkemelerini Kürt milliyetçiliğine, Kürt istiklalcilerine açtınız. Bilmem bilinçli olarak mı, yoksa bir raslantı eseri midir? Diyarbakır İstiklal Mahkemesi heyetini bir sinema salonunda topladınız. Ve Kürt meselesinin bu kanlı filmi özel olarak gönderilmiş aktörlerinize çevirttiniz. Olaya hiçbir katkısı olmayan birçok kimseyi yalnız Kürt oldukları için kanlı filminize kurban ettiniz. Mazlum olmayı cezalandırdınız.

Müstahkem mevkilere ve şehirlere sığınmış olan bölüklerinize, ova, vadi ve dağ eteklerinin yolları açıldıktan sonra memlekette (Kürdistan'da) bir tarama eylemine geçirdiniz. Binlerce çoluk-çocuğu, silahsız erkekleri kılıçtan geçirdiniz. Köylerini yıktınız.

Olaya bitmiş nazarı ile bakıldı. Bitmiş nazarı ile bakılan Şeyh Said olayı idi. Temsil ve taktik hareketi devam ediyordu. Kürdistan meselesi ise, kısa zamanlarda geniş adımlarla boyutlanıyordu.

Hükümet kontrolünün yetişemediği yerlerde Kürtçenin konuşulmasını yasakladınız. Yanlarında Kürtçe gramafon diskisi (plak) bulunanlar ağır cezalara çarptırıldı. Ne varki bu tedbirlerin de uygulama yeteneği olmadığı az zamanda anlaşıldı ve bundan da vazgeçildi!

M. Kemal ve Açık MEKTUP

Hesên Hîşyar; Qamişlo 1985

Piştî 63 sal berxwedana Şex Seîd 1925

• 1 •

□ Hesên HÎŞYAR di sala 1907 an de li gundê Serdê, di navbera Hênê û Licê ye, hatiye dinê. Wî li gor îmkânên xwe yê wê rojê xwendiyê û xwe gihandiyê.

Hesên Hîşyar di nav salên 1920 î de bi tevgera Kurd ve dikeve danûstandinê. Li mintîqa Farqînê xebatê siyasî dike. Têkiliya Îhsan Nûrî Paşa bi navçeyên Licê û Hênê pêk tîne.

Hesên Hîşyar di Berxwedana netewî ya 1925 an (Şex Seîd) de bi şewekî karîger çî digre. Piştî şikestina Berxwedanê birîndar tê girtin. Di mehkemê de tê cezakirin. (Pêşî hukmê bi îdamê didin, lê ji biçûkiya emrê wî îdamê dixin 15 sal hepis.)

Hesên Hîşyar piştî efa giştî ya 1928 a ji girtîgehê derdikeve, diçe Diyarbekirê û dikeve wezîfa dewletê dibe midurê daîra tabû ya Qulpê.

Gava ku berxwedana Agirî destpêdike Hesên Hîşyar xwe digihîne Agirî û di Berxwedanê de wek şervanekî çî digre. Piştî têkçûna Berxwedana Agirî li gel Î. Nûrî Paşa derbasê Îranê dibe.

Hesên Hîşyar di sala 1934 an de diçe Sûriyê û li Kurdistanê Sûriyê cîwar dibe. Li wê derê Hem karê siyasî dike û hem jî xebata edebî dike. Di kovarên HAWAR, RONAHÎ û ROJA NÛ de dinivîsîne. Di navbera salên 1953-1957 an de di kovara WÎCDAN û HURİYET ê de dinivîsîne.

Hesên Hîşyar li ser dîrok û edebiyata Kurdî jî xebatên heja kiribû, lê wan afirandinên wî ta niha hê çap nebûne.

Hesên Hîşyar heya dawiya jiyana xwe (14 Îlon 1985) di nav xebatên welatperwerî de cîyekî heja girtiye û di xebatên xwe ne westiyaye û hêviya xwe ya serfiraziya Kurdistanê kêm nekiriye.

Berî mirina rehmêtî di meha Adarê 1985 an de li gel wî hevpeyvînek hatibûkirin. Hevpeyvîn li ser Berxwedana 1925 an ya Şex Seîd e. Di vê hevpeyvînê de gelek tiştên giranbiha hene. Me pêwîst dît ku em vê hevpeyvînê pêşkêşî Xwendevanên xwe yên heja bikin. Em nivîs ji qasetê bê guhertin didin. Ger hin kêmasî hebin ev ji ber çav neyê dûr xistin.

Hevpeyvîn wê çend hejmar bidomîne. □

□ Mesele ji emeliyatê herbê, ku sê sal dirêj kiriye vana tevda bi dev nayê gotinê, nayê bîra meriv çima wê çaxê me not girtibûn. Paşênot qeydkirine di wextê û zeman û mekanê wan de ne bi dev tu nikarî wekî vana tevlihev bikî. Min ji we re go ez karim bêjim jê deriya vî herketê jî kûr hatiye:

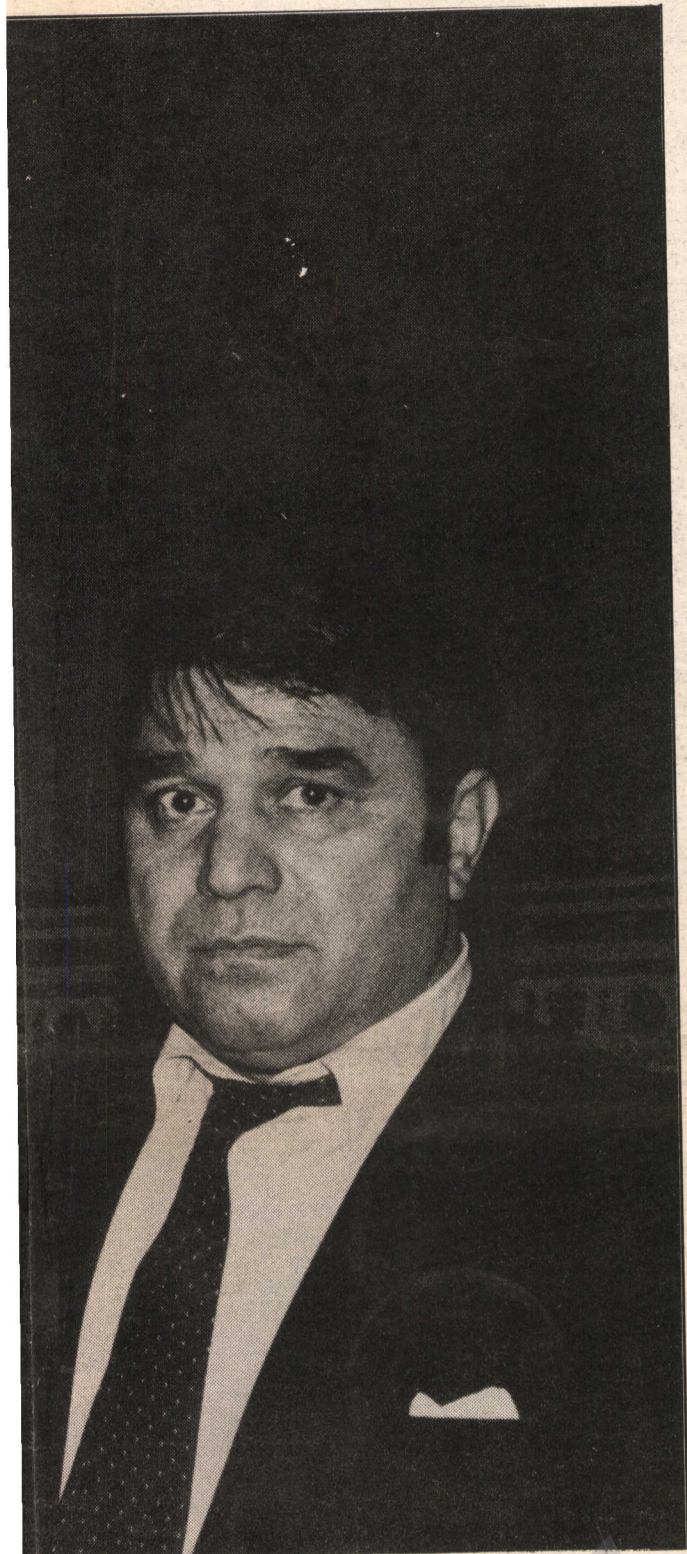
1. Destdaxwaza wî herketê yanî edolojiya wana fikrî çî bûye, ji sewrê ne wilo? Paşê ku bi dest neketiye. Da xwe bi dest nexistine. Esbabê daxilî çî bû û derva çî bû...

Di dawiya esra 19 a destpêka esra 20 î de 1908 an de Kurd ji wê hêzdariya mezin a silehşorî û cengawerî gav dane xebatên siyasî. Ev jî hinek xwendayên ku di zanîngê û xwendegahê Stenbolê dixwandin wê çaxê bilind bû, ev jî, kurê zemîndara û dewlemenda bûn, feqîr ne digihan wê derê, lê merika xwendine bi wê xwendinê de li xwe şiyar dibûn, ew şiyarî jî sebebê wî Xelîl Xiyalîyê Motkî ye, rehmêtî.. Çi şagirtê li Stenbolê xwendine li wan xwendegahan de ê ku serê wan deqandiyê hişê wan Xelîl Xiyalî ye, berî herkesê. Wan xortana gihane hevdû, zana bûn, hine çûn Ewropa, vege-

yan, hinekê din çûne Ewropa vana li wê derê kurê Şex Ubeydilahê Nehriyê Ewdilqadir jî di zemanê meşrûtetê de ew jî ji Hicazê vegebiya, hat, Stenbolê, ku jê re dibê Seyid Ewdilqadir, ji Hicazê vegebiya, bavê wî li wir mir, hat wê derê, ewî û Emîn Elî Bedirxanî hebû wek tixtor Ewdila Cewded hebû, ê Kerkûkê Ewdilkerîm hebû, Ewdilrezaq Beg Bedirxanî hebû, Salih Bedirxanî hebû, Mithat berê 1908 an de li Misirê Rojname Kurdistan derdixistin. Ew jî ketibûn nav wan, xwenda çêbûbûn, weke Memduh Selîm Wanlî hebûn, Hemze Efendî Muksî hebûn, Kor Sadî yê Palû hebû. Weke vana hinek ronakbirên Kurd li wê derê sazimanekê dane çêkirin, bi navê: Kurd Tealî û Terakî, ku serekê wê sazimanê Seîd Ewdilqadir bû, Ji alîkî Seîd Ewdilqadir serekê wê sazimanê bû, yanî saziman ku munazeme ye. Ji alîkî jî Reîsê Meclîsê Şûreyê siltan bû, Tirkî di cerîdeyên xwe de dane belakirin, yanî di Qezetên xwe de ku Ewdilqadir jî alîkî Reîsê Meclîsê Şûraya siltan e ji alîkî reîsê cematekî Kurd e, dixwaze Kurdistanê bide çêkirinê. Seîd Ewdilqadir di cerîda Rojê Kurd de da belakirin, go: "Me ne gotine em didin belakirin, em dixwazin hikmekî zatî îdarî mehelî hebe.." ji ber vî hevalê din jê xeyidîn, çima te wer

gotiye, te tenezul, te kêmanî kiriye evê jê xeyidîn qetiyên. 1912 an de bi navê teşkilatê İctimaiye sazimanek dane çêkirin, ku Emîn Elî bûn, kurê Bedirxan Paşa û ev xwendeyê din pê re bûn. Vana jî zemanekî dirêj de xebitîne û nav wan û Kurd Tealî de tu xeyd çenebûye jî, her kî di nava xwe de dixebitiyan, ji bo miletên xwe yê bindest ji ya wan bi awakî bibînîn xwe serîkî mafekî bi dest xî ji wan re. Piştî wî di 1916 an de sazimanek çêbû ji wan şagirtên xwendîngêhên bilind, navê wî Hêvî jê re digotin. Cara pêşî bûn 1913 an de wana çapxane çêkirin, gelek kitêbên Kurmancî wek Mem û Zîn, dîwana Meleyê Cizîrî, a Feqiyê Teyra û hinekî din jî dane çapkirin. Wana cara pêşî bû ku bi zimanê Kurdî dihat çapkirinê, tişteki. Ev Hêvî jî ma hetanî 20 î ku peymana aşîtiya cenga pêşî a cîhanê li Sêwr çêbû li Firanşa, vana delegê xwe şandin wê derê, wê civata sulhî ji wan Şerîf Paşa bû, general Ş. Paşa bû, xelkê Silêmaniyê bû û Mistefa Paşa yê Melkê bûn û hin katib û hine nivîsewand di bin destê wan de. Di wê civata aşîtiyê de peymanekî diwêlî bû, biryar bi mafê Kurd dane, kamîlen, bi temamî, lê her-

hükümetlerle muştur

“Hukumata me di navbera gelê Kurd û welatên wê xistine bindest timî teref girtiye. Ev rewş nava gelê Kurd û hikumetan xira dike. Mesela hikumeta me bombebaran kirina gundên Kurdan li Îraqê ji aliyê balafirên Tirk, di meha Tebaxê de bala hikumeta Tirk kişandibû.”
S.Andersson

ten Andersson, Mahmut Baksi

Foto, Elin Clason

kumetan xiradike. Mesela hikumeta me bombebaran kirina gundên Kurd li Îraqê ji aliyê balafirên Tirk, di meha Tebaxê de bala hikumeta Tirk kişandibû.

□ Rojname û Polêsên Swêdi prestîja gelê Kurd hem li Swêd hem ji li welatên din xirakir û gelê me xist bin şikê. Sedhezaran Kurd li dervayê welat di nav şikê de dijîn. Dewleta me ji nîne ku em xwe li dijî van qiwetan bikaribin biparêzin. Dewleta Swêd di vî warê de dikare çi bike?

□□ Hikumeta me heta vî gavê ji bo pênbirên (multeci) Kurd di tewrekî baş de ye. Alîkariya xwe da wan ku bikaribin li welatê me biminin. Di çerçewa qanûnên me de Kurd di xebatê xwe yê politikî û hereketê xwe de azad in. Hikumeta me, heta jê tê xebatê dike, ku gelekî ji rûyê çend kesên bê berpirsiyarî, feda nebe. Di vî babetê de hem wezîrê biyaniyan hem wezîrê edaletê û hem jî ez, dîtinên hikumeta xwe ya vekirî dibêjin. Li gor ku ez bawer dikim, polês ji di vî dîtin û baweriyê de ye.

□ We hêç fikirî, ku hin welatên

dijminên gelê Kurd li Rojhilata navîn, gelo ewê bi îmkana ku Palme hatiye kuştin û Kurd di bin şikê de ne, hê ji nexwazin ku intiqam ji gelê Kurd bigirin û bi vî awayê hin sabotajan li dijî dewleta Swêd pêk binin?
Çewa be di lepê wan de gelekê wek qurbanî hazir e: Kurd.

□□ Peywendiya Swêd bi welatên Rojhilata navîn re baş e. Li dijî mafên dewleta me tu sebeb tune ku wan welatan sabotaj bikin.

□ Bi sedan zarokên Kurd, ku di çin dibistanên Swêd bi tirs û xemgîn in. Li xwe bi çavekî biçûk mêzedikin. Ji zarokên Kurd û Swêdiyan re hun çi dikarin bêjin? Ji ber ku piraniya zarokên Swêdî nikarin ferqê bixin nav gurupek û gelekê...?

□□ Pêwist e, ku mirov li dijî nijadperestî û dijminatîya biyaniyan derkeve. Divê tehlûka nijadperestiyê tucar neyê jibîrkirinê. Tevgera çîna karker ya Swêd ji bo mafên biyaniyan û azadiya kesana di nav piştgiriyê de ye. Ji ber vî yekê ji bo min û hikumeta min ev tişt gelek girîng e. Emê li dibistan û ciyên karkeran giştî vî meselê

vekin.
Li gor bawerîya min, gelê Swêd tucar li dijî gelê Kurd dijminatî nehewandiye, li gel ewqas qempanya weşanê Swêd yê negatîf jî. Ez bawer dikim ku wê ji gelê Kurd re, ku li dinê di bin bindestîya herî bilind de ye, wê ji gelê Swêd alîkariya mezin bêçêkin.
Û emê li Swêdê terora politikî tucar qebûl nekin. Û emê tucar karê çend mirovên qriminal nexin asteng li hember gelê Kurd, ku hebûna wê di bin tehdîdê de ye. Emê baweriyên xwe yê pozîtîf li ser Kurdan tucar neguherînin.

□ Berêz Wezîr, piştî kuştina Palme dîtinên hikumeta we li ser Kurdan guhurî yan na?

□□ Na, qet û qet na.
06.02.1987
Mahmut BAKSI

Şerê navbera Îran û Îraqê

Şahîne B. Sorekî

Karbidestên welatên Rohilata Navîn li ser gelên van welatan bûne bela û graniyek bê hempa. Tunc li ev beşê cihanê welatek, ku tede şeniye xwe di şahî û xweşiyê de dijî ye. Bo merovê belengaz jîyan weqa dijwar bûye, ku êdî peydakirina nanê malbatê ne hêsan e. Li van welatan dem bûye ya xwediyên diravan e, yê ku dikarin bi rijandina peran xwe ji her curmê azad bikin û dûzana welêt tîxin bin lingên xwe, bi şertê ew ne li dijî karbidestên welêt bin.

Karbidestên van welatên ronedi ne tenê dijminê gelê xwe nin, lê her weha gelên xwe bi gelên din re dikin neyar. Şerê di navbera Îran û Îraqê de ket sala heftan û wisa ji her du şerên cihanê dirêjtir didomîne. Di van salan de bi hezaran merov mirin, bi hezaran seqet bûn; bi hezaran milyon dirav hatin rijandin.

Ev ne cara yekem e, ku Faris û Ereb li dijî hev şer dikin. Ji hevûdu hezkerîna van her du gelan vedigere rojên ber musilmantiyê. Dû hatina ola Îslamê şerê di navbera Emewîyan û Ebeseîyan de û kujtina Elî û kurên wî bû faktorek hezkerîna din di navbera Farisên Şî-î û Erebên Sûnî de. Lê ev ne sedema tenê bû, ya ku şerê îroj hanî holê. Di navbera Xumênî û Sedam Husên de neyarîyek şexsî heye, vedigere rojên ku tê de yê li paş, goreyî bendên Peymana Cezayir, yê li pêş ji welatê xwe qewitand û neçare kir ew here Frensa. Hê bêtir, hukmata Basiyên Îraqê hêvî dikir, ku ew bi dest pêkirina vî şerî zeviyên Îraqê, ku goreyî bendên Peymana Cezayir bi ser Îranê de hatibûn berdan, di sa vegeerîna (wek tê zanîn, ev peyman ku Şahê Îranê û Sedam Husên li Cezayir bi alîkariya Kissinger di sala 1975 an de îmze kirin li ser hesabê şoreşa başûrê Kurdistanê hatibû holê).

Li milê din vîxistina agirê ev şerê mezin bi alîkariya Emerîka Yekbûyî bû. Her kes dizane, ku Muhemed Diza di bin giraniya hukmata Emerîkî de ji welêt derket, wek derketina Markos ji Filîpinê. Emerîka hêvî dikir, ku derketina Şahê şeniye welêt aşt bike û kesek ê bikaribe hevsarê welêt bi destê xwe (çawa ku li Filîpinê jina Aquino hat holê). Dema ku wisa nebû E.Y. başûr dît, ku Xumênî û meleyên xwe bin û ne kesek din, bi taybetî ne kesên ku belkî yariyê bi Yeketiya Sovyet re bikin. CIA baş dizane, ku merovê musulman li dijî komonîzmê ye û ev faktora bi serê xwe nivê daxwaza Emerîka ye. Ger ne bi xwaztina CIA baya, Xumênî ê nikariba wisa bi rihetî û bê qeza xwe di balafirek AIR FRANCE ke û herê navîna Teheranê.

Di sala 1980 de E.Y. û “hin welatên Ewropî” bo Îraqê xuya kirin, ku leşkerên wê dê bikaribin bi hêsanî beşek mezin ji Îranê tîxin destên xwe. Wisa E.Y. û hevalên wê du birînen kûr di singên du netewan de vekirin û herdu welat bo xwe û yê din kirin du mezatên çekên leşkerî.

Hukmatên her du hêlan jî ev şer bo xwe kirine hacetek propagna û bi hawak şofênî qafên nezanên welatên xwe dişone û li dijî hevûdu dikine dijmin. Wek îroj li pir şûnan xuya ye, hene hin merov ku ber 50 sal endamêk malbata xwe bi destên leşkerên Hitler wenda kirine. Hê îroj jî ew û nişfên li dû wan li dijî her kesê Aleman in. Birînen wisa zû bi zû rihet nabin; hin caran neteweyek bi sedan sal bi yekî din re bo sedemên jî şerê di navbera Îran û Îraqê de piçûktir neyarîyê dike. Karbidestên van herdu welatan, yê ku bûne û dibin sedema rijandina xwina bi hezaran zarok, pîr û kal û xort û keçên xelkê welatên xwe û yê din çawa dikarin bi şev razên?! Çawa dikarin gotina Xwedê û olan bikin?!

Gelê me yê bextreş ji ketiye navbera kelpetanê van kesên bê wujdan. Bombeyên hukmatekê li Sulêmanî dikevin, yê ya din li Senendac; yê yekê li Hewlêr, yê ya din li Kirmenşah. Çiyê Kurdan di ev şerê sala heftan de heye, ku kesên xwe tede werin kujtin, gund û bajarên xwe werin hilweşandin?! Tu dibê beki ev ne bes in, hê bo dizin û talan kirina welatê wan jî bi dizî û di quncikên tarî de şor tîyên kirin, peyman tîyên îmze kirin.

Demê meleyên Xumênî “kilîta bihuştê” dixin dor stûyê hukumek çarde salin, dema peyayên Sedam Husên xortek hejdeh salin bi hukmê zorê ji dayka wî vediqetînin, her du xort, yê ku hevûdu ne dinasin, dibin qurbanên karbidestên du welatan, ku rêya şaşitiyê girtine û gelên xwe di bin perdeyên sitemkariyê û di golên xwinê de berdane hevûdu.

Di festîvalê de keçekî Kurd

Foto, ANK

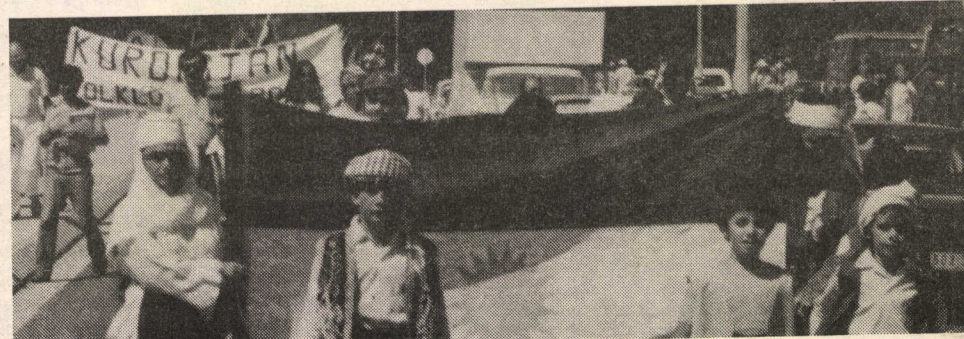
Kurd di festîvalê de

ANK-Australya

Di roja 24 ê vî mehê de bi hezaran merov li paytextê Australya, Canberra, bo pîroz kirina ‘Roja Australya’ civiyan. Îsal bûn 199 sal ku li Australya bi hawak mîrî hukmatek hatiye damezirandin. Bo pîroz kirina vî cejnê Koma Folklorê Kurdistanê, ya Komela Kurdên Australya ji bajarê Sydney hat Canberra. Berpirsiyarê Qerala Îngilîzîtanê, THE GOVERNOR GENERAL OF AUSTRALIA, sê ciwan û keçên Kurd bi kincên netewî pêşkeşî xelkê kirin û got, ku çanda Kurd jî wek komên etnik yê din di dewlemend kirina çanda Australya de rolekê dilîze.

Dûvre komek keçên Kurd û hin endamên Komela Kurdên Australya li paş ala Kurdistanê di meşê de çih girtin û xwe gihandin meydana temaşê. Berêz Al Grasby, wezîrê karûbarên mihaciran yê berê, koma dîlanên Kurdî pêşkêş kir û got, ku gelê Kurd yek ji kevintirîn gelên cihanê ye, ku pêxember Brahim jî welatê wan hatiye, ku gemiya Nûh li ser kaşek welatên wan bi çih bûye, ku gelê Kurd bi hezaran sal çanda xwe parastîye... Bi heşt dîlanên Kurdistanê festîvala dîlanên komên etnik destpêkir û bi hezaran merov ew dîtin û li ser rewşa Kurd û Kurdistanê agahdar bûn.

SBS 26.1.1987

Zarokên Kurd jî tevî festîvalê bûn

Foto, ANK

Kürdistan'daki ayaklanmanın anlamı

(Bu yazı, basına özel bültenle verilmiştir)
Moskova
26 Şubat 1925

III. Enternasyonal'in değerlendirmesi

Mustafa Kemal'e ve Ankara hükümetine karşı Kürdistan'daki Şeyh Said ayaklanması, Moskova tarafından, Türk gericiğinin İngiliz emperyalizmi ile ittifak halinde bir geri dönüş girişimi olarak değerlendirilmektedir.

Kemal, genel olarak milli kurtuluş hareketini temsil etmekte ve Türkiye'nin demokratlaştırılması ve feodal kalıntılar ile Müslüman din adamlarının etkisinden kurtarılması için çalışmaktadır. Kemal'e karşı, ilk olarak emperyalizm, ikinci olarak feodal ağalar, üçüncü olarak din adamları ve dördüncü olarak liman şehirlerinin yabancı sermayeye bağlı ticaret burjuvazisi mücadele etmektedir.

Son zamanlarda bütün gerici güçler, Kemal'e karşı bir harekete önderlik eden "Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası"ni kurdular. İsyancılar, din adamlarının yobazlaştırdığı göçebe aşiretleri harekete geçirdiler ve dinci sloganlarla ortaya çıktılar.

Ayaklanma büyük toprak ağalarının hakim olduğu doğu illerinde patlar verdi. İsyancıların arkasında, Musul meselesinde, yani petrol meselesinde çıkarılan İngiltere bulunuyordu.

Ayaklanmanın başladığı tarih, ilk olarak Musul meselesinin Milletler Cemiyetinin bir komisyonu tarafından araştırıldığı, ikinci olarak hükümetin zaman zaman toplam ürünün yüzde 80'ini bulan aşar'ı kaldırmayı planladığı bir döneme rastlıyordu. Ayaklanma bölgedeki ulaşım zorlukları, kötü hava şartları ve sınıf mücadelesi yüzünden güçlkle bastırıldı. Şehir küçük burjuvazisi ile orta burjuvaziye ve köylülüğün bir kısmına dayanan Kemal hükümetinin büyük toprak ağalığına, yobazlığa ve İngiliz emperyalizmine karşı sınıf mücadelesi tayin edici bir aşamaya girmiş bulunuyor.

Internationale Presse-Korrespondenz
(Enternasyonal Basın Haberleri)
1925, Sayı 31, s.458

Dr. Şivan Şeyh Said Ayaklanması

Şeyh Said, Milli Direnme hareketinin yönetiminde kendisine yardım edebilecek aydın bir kadrodan, elini çabuk tutan hükümet cellatlarının gizli cinayetleri yüzünden, maalesef yoksun kalmıştı... Yaşına rağmen (80), Kürt Halk Kuvvetlerinin başında, aylarca kahramanca döğüştü. Dersimin öteden beri Kürt Milli değerlerini duyarlılıkla korumakla ün yapmış Koçan Aşiretlerinin direnme ihtilaline fiilen katılmaları ve Seyit Rıza ile diğer alevi Kürt aşiretlerinin de Şeyh Said kuvvetlerinin kuzeyini emniyete almaları, 1925 Hareketinin genişliğini ve Kürt milli birliğini yansıtan en somut tarihi kanıttır.

Buna rağmen, 1925 Kürt Milli Direnme Hareketi başarıya ulaşamadı... Bunun nedenleri konusunda çok şey söylenmiştir. Bizce haklı ve meşru bir çıkış noktasından, (Türkleştirme uygulamalarına ve diğer asimilasyon zorlamalarına karşı...) harekete geçen Kürt Halk kuvvetlerinin sonuca ulaşmamasının en önemli ve başta gelen nedeni, uygulanan askeri stratejinin yanlışlığıdır. Elindeki yarı düzgün ve çok eksik araç-gereçli kuvvetlerle, genellikle dağlık ya da düzgün ordu birlikleri için uygun olmayan bölgelerde, hükümet kuvvetlerini oyaltarak zaman kazanmak... Ve bu arada kadrolarını pekiştirmek ye-

rine, hareketin başlarında kazanılan büyük askeri başarıların çecikiliğine kapılarak savaşın ovaya intikali ve hele Diyarbakır'ın kuşatılması... Şüphesiz küçümsenmeyecek askeri stratejik hatalardır.

Bununla beraber yukarıda da gördüğümüz gibi, lider, büyük bir şanssızlık eseri olarak hareketin başlamasından önce, bu konuda kendisine yararı dokunabilecek aydın ve uzman bir kadrodan yoksundu. Ve bu nedenle de mazurdu. Sonuca rağmen, Şeyh Said büyük insani meziyetleri ve katıksız milliyetçiliği ile, Kürt tarihinin iftihar sayfalarına büyük adını kaniyla yazmıştır.

Şeyh Said, İstiklal Mahkemesinde, halkının milli hakları uğrunda silaha sarıldığını, sadece bu görevini yerine getiremediği için, üzgün bulunduğunu ve halkı uğrunda ölüm cezasına mahkum olmayı, kendisi için bir şeref saydığını tekrarladıktan sonra:

"Ölüme, Kürt şehitleri diyarına sakin kalple gideceğim. Zira dört milyondan fazla Kürt kanlarımızın hesabını bir gün mutlaka soracaklardır.. (Cf. Asie Francaise Juillet, 1925, p.232)

Bilmem Türk Tarihi-

ni yazanlar yarın kendilerine hesap soracak olan emekçi Türk halkına nasıl cevap verebileceklerdir. Şüphesizki Türk halkı, kendisini böylesine adi oyunlarla aldatanlardan günün birinde hesap soracaktır.

Direnme hareketinin başarıya ulaşamaması sonucunda, ırkçı-faşist Ankara hükümetlerinin Kürdistan'da başvurdıkları kanlı marifetlerini, bütün Kürt Halkı çok iyi bilmekte ve hatırlamaktadır. Biz bir yabancıların kaleminden çıkan şu birkaç cümleyle tablonun korkunç bilançosuna değinmekle yetineceğiz:

"...Kürdistan ateş, kan ve demirle boğuldu; insanlar çeşitli işkencelere tabi tutuldu ve öldürüldü. Köyler yıkıldı.. Mahsuller tahrip edildi.. Çocuklara bile merhamet edilmedi. Özel İstiklal Mahkemeleri tamamen askeri ve ırkçı ölçülerle binlerce insanı astı... sürdü... ya da zindanlara tıktı.."

BU MAHKEMELER TÜRKİYE'Yİ BİR BOYDAN BİR BOYA TEMİZLE DİLER..."

(Kürt Millet Hareketleri)

TAKRİR-İ SÜKUN DÖNEMİ

Önce, Şeyh Said Ayaklanmasının niteliği konusunda biraz düşünmemiz gerekiyor. Bu olay, ulusal-ayrılmacı bir hareket miydi, yoksa daha genel bir dinsel gerici hareketi, hatta bir karşı-devrim girişimi miydi?

Aslında, soruyu böyle siyah-beyaz koymak bir ölçüde yanıltıcı olabilir; çünkü, olayı çıkaranların kafasında, bu konuda kesin bir ayırım yoktur. Yine de, Şeyh Said Ayaklanmasının niteliği hakkında ağırlık kazanan resmi görüş, "irtica" ve "karşı-devrim" kuramlarına yakın olmuş ve sonradan bu konuda yapılan belli başlı incelemelere de yansımıştır. Bense, sözkonusu ayaklanmanın, daha çok, dinsel bir giysi altında ulusal bir başkaldırı olduğu kanısındayım. Mustafa Kemal Paşayla, Fethi Bey'in yerine başbakan olan İsmet Paşa'nın ve arkadaşlarının olayı dinsel gericilik ve karşı-devrim diye görmeleri ve göstermeleri, Doğu'daki bastırma sınırlı kalmayacak daha genel bir karşı hareketi haklı kılmak amacıyla açıklanabilir. Özellikle İsyan Mıntıkası İstiklal Mahkemesi'nin verdiği çeşitli mahkumiyet kararlarında ise, Bağsız Kürdistan oluşturmaya kalkışma suçlaması ön planda göze çarpmaktadır.

Ayaklanmanın niteliği sorusundan sonra, "yabancı parmağı" konusuna eğilmemiz doğru olur. Hemen belirtelim ki, resmi ideolojide ileri sürülen (ve sol çevrelerce de benimlenen) bu harekete İngiliz kışkırtmalarının yol açtığı şavı, bana inanılması güç görünüyor. İngilizler, dinsel yönden halifelik gericiğini geri getirilmesini amaçlayan ya da siyasal yönden Kürdistan'ın bağımsızlığını gerçekleştir-

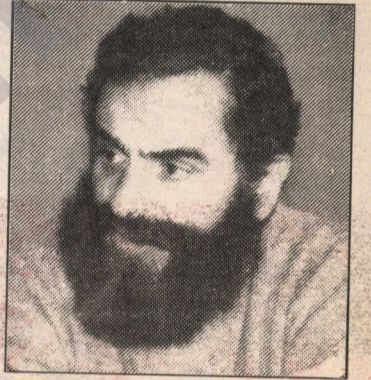
mek isteyen bir ayaklanmayı niçin kışkırtınsınlar veya desteklesinler? İmparatorlukları içindeki Müslüman halkların varlığı nedeniyle, halifelik kaldırılmasına İngilizlerin çok sevindiklerini, yukarıda söylemişim. Öte yandan, Türkiye Kürtlerinin bağımsızlığı, manda altında tuttukları Irak'taki Kürtleri de etkilemez miydi? Ayrıca ben, 1922 başlarından itibaren, İngilizlerin Musul petrollerini kaptırmamak emelleri dışında -ki, bütün Birinci Dünya Savaşının temel nedenlerinden biri, Mezopotamya petrollerini ele geçirmekti- Sovyet etkisinin yayılma olasılığına karşı, Türkiye'nin daha çok zayıflamasını istemediği kanısındayım. Onun için, bu konuda inandırıcı kanıtlar ortaya konuluncaya dek, Şeyh Said Ayaklanmasının İngiliz emperyalizminin bir oyunu olduğunu kabul etme olanağı yoktur. Ayaklanmanın, sonuçta, Musul'la ilgili çıkarları dolayısıyla İngiltere'ye yararı bulunması, fazla bir şey değiştirmez. Kürtlerin İngiliz desteği aramış olmaları da doğaldır. Ama, İngilizlerin tutumuna bir kanıt değildir. Türkiye'nin ise, bu bağlamda bir ajan-provokatör kullandığı biliniyor.

Askeri harekatla ilgili olarak değinmek istediğim bir nokta, bastırma planlarının, Genel Kurmay yetkililerinin yanısıra, gayri-resmi olarak, en üst düzeyde, hepsi de henüz askerlik sıfatlarını taşımaya devam eden Cumhurbaşkanı, Heybeliada'da dinlenmekte iken bu iş için Ankara'ya çağrılan CHF Umumi Reis Vekili İsmet Paşa ve Berlin Büyükelçisi Kemalettin Sami (Gökçen) Paşa gibi, Kurtuluş Savaşının başarılı komutanları tarafından hazırlanmış olmasıdır. Hatta günlük basında Kemalettin Sami Paşa'nın resmen harekat kumandanlığına getirileceği söylentisi yer almışsa da, (Cumhuriyet, 26 Şubat 1925) bu atama gerçekleşmemiş ve

Büyükelçi işi bitince, izinli olarak geldiği görevinin başına dönmüştür. Harekat sırasında bazı ordu birliklerinin Güney Demiryollarından taşınarak Kütlerin arkalarının çevrilmesi, Fransa'nın Suriye ile sınırdaş olan bu demiryollarından Türkiye'nin Büyük Britanya'ya karşı kullanabileceği askerlerin geçmelerine izin vermeme yükümlülüğü dolayısıyla diplomatik bir takım gelişmelere yol açmıştır. İngilizlerin bu konuda Fransa Hükümetine karşı bir tavır almaları, bizim resmi görüşümüze "karşı ihtilale vasıtalı bir yardımda daha bulunmak" (B. Cemal, Şeyh Said İsyanı, s. 50) diye yorumlanmıssa da, İngilizlerin asıl çekindikleri, hiç kuşkusuz, Türk Ordusunun bu vesile ile Musul'a karşı bir harekete girişme olasılıklarıydı.

Bastırma hareketinin boyutları hakkında, (yukarıda değindiğim Ayaklanmalar 1923-1938 adlı yapıtı inceleyemediğim için) kesin bir bilgim yok. Fakat ordumuzun Şeyh Said karşısında bütün Kurtuluş Savaşından daha çok kayıp verdiği ve paraca maliyetinin de 60 milyon lirayı aşığı yolunda iddialar vardır.

(TC'de Tek Parti Yönetimi'nin kurulması)

Mete Tuncay

RESMİ İDEOLOJİYİ

ŞEKİLLENDİREN TEZLER

"Bizde Cumhuriyet devrimini yaratan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti o devrimin henüz ortalarında iken iki gruba ayrılmıştı: biri, başında Gazi ve İsmet Paşalar olmak üzere radikal ve entransijyan (yani irticaın, baskının, yabancı sermaye egemenliğinin önünde baş eğmemeye azimkar); diğeri mütegalibenin, softanın, muhtekirin, yabancı sermayenin istediğine, iradesine başeğmeye eğilimli, oportunist; bu son grup doğal olarak gerici ve yobaz unsurları da içinde bulunduyordu. Bu grup güya diktatörlüğe karşıydı ve ulusal egemenliği savunuyordu. Fakat bu şiarlar aslında gerçek bir oportünizmi örtüyor, arkadan gelen irticaa siper oluyordu!"

Ahmet Cevat Emre imzasıyla yayınlanan TKP görüşü

"İrticaın başında Şeyh Said değil derebeylik duruyor. İrticaa karşı mücadelesinde halk hükümetlerdir!"

"Kahrolsun irtica.. Ankara Büyük Millet Meclisi'nde aşırı sol burjuvazinin tırnakları, kafasına ortaçağı dolamış yobazların girtlağına yapıştı"

"Yobazların sarıkları, yobaz zümresine kefen olmalı! Yobazlarıyla, ağalarıyla, şeyhleriyle, halifeleriyle, sultanları ile birlikte kahrolsun derebeylik. İrtica ve derebeyliğe karşı mücadele için, köylüler: (Köy meclisleri); ameleler (Sendikalar) etrafında teşkilatlanmalıdırlar"

Orak—Çekiç dergisindeki manşetler / 26 Şubat; 5 Mart 1925

Bütün bir Cumhuriyet tarihini etkileyen ve tek celsede 22 karşı, 122 kabul oyu ile yasalaşan 4 Mart 1341 (1925) tarih ve 589 numaralı

TAKRİR-İ SÜKUN KANUNU

- 1— "İrtica ve isyana ve memleketin içtimaî nizamını, huzur ve sükununu ve emniyet ve asayişini ihlale sebep bilumum teşkilat ve tahriyat ve teşvikat ve teşebbüsat ve neşriyatı hükümet, Reiscumhurun tasdiki ile, re'sen ve idareten men'e mezundur.
- 2— "İş bu kanun tarih-i neşinden itibaren iki sene müddetle mer'iyülicradır"
- 3— İşbu kanunun tatbikine İcra Vekilleri Heyeti memurdur"

“BİZ KİMİZ”

ALİ BUCAK

Kürt Enstitüsünün kongresinde bir konuşma yapan Hejar, Kürdistan'daki durumdan bahsettikten sonra, “herkes evinin bir köşesine ‘Biz kimiz?’ diye bir levha assın, hergün evine girer, çıkarken bunu okusun, okusun ki kim olduğumuz aklından çıkmassın, ona göre davranın” dedi.

Şivan'ın güzel sesiyle söylediği Cegerxwin'in heyecanlı şiirini bir tarafa bırakırsak, -çünkü Hejar “Biz kimiz?” sorusuna bambaşka bir anlam yükledi- gerçekten de düşündük mü kim olduğumuzu?

Tarih acımasızdır. Bildiğimiz tarihten bu yana yeryüzünden yüzlerce, binlerce toplum geldi geçti. Kaç tanesi tarihte bir iz bırakabildi? İz bırakabilenler de varlıklarını ne kadar sürdürebildiler? İşte Roma İmparatorluğu, gelmiş geçmiş imparatorlukların en parlağı. Barbar atlarının nalları altında ezildikten sonra geriye ne kaldı? Gerçi bugün latinceyi onlardan öğrenen barbarların torunları, dünyanın her tarafında Latin dilleri denen bir sürü değişik dili konuşuyorlar, ama Latin dili kitaplarda kaldı. Ölü dillerin en meşhur örneği oldu. Ve Roma tarihi bitti. Başkalarının tarihi başladı. Roma halkı ne oldu? Artık tarihi ilgilenmiyor.

Üç asır önce Amerika kıtasında göçmenler vardı, değişik uluslardan, İrlandalı, Flaman, İtalyan, İngiliz, Fransız ve zavallı Kızılderililer. Şimdi Amerikan ulusu var ve Amerikan ulusunun tarihi yazılıyor. Ama artık Fransız göçmenler yok. Kızılderililer de tarihçilerin değil, antropologların araştırma konusu. Bu tarihin doğal gelişimi.

Afrika da eski büyük aşiret-uluslar kayboluyor. Yeni uluslar oluşuyor. İngilizce, Fransızca konuşan yeni uluslar.

Sürgün edildikten sonra, tarihleri başka toplumların tarihine eklenen İsrail oğulları, 2000 yıl sonra “va’dedilmiş topraklar”ına dönünce, tarihin kronometresi onlar için de işlemeye başladı.

Tarih ve biyoloji arasında bir analoji yaparsak, toplumların tarihi de biyolojideki türlerin tarihine benziyor. Doğal şartlara ayak uyduramayan türler “doğal elemeye” tabi olup kayboluyorlar ya da değişime uğramak zorunda kalıyorlar. Son kalan birkaç örneği de kelaynak kuşları gibi korunmaya alınıyor. Geçenlerde vefat eden ünlü Profesör Dumesil, Çerkez dilinin bir diyalekti olan Ubuhcanın, bu dili konuşan son ferdi Türkiye’den Fransaya getirip, kaybolan bu dilin sözlüğünü hazırladı. Böylece insanlık bir zamanlar Ubuh diye bir toplum ve dil olduğunu unutmayacak.

Toplumlar tarihte varolabilmenin mücadelesini veriyor. Fakat bunu beceremeyip yenilenler ya da gücünü aşan durumlarla karşılaşan toplumlar, tarih dışına itilmenin kaybolmanın trajedisini yaşıyorlar.

İşte bu durumda “Biz kimiz?” sorusu anlam kazanıyor. Kimiz? Tarihin neresindeyiz? Daha ne kadar varolmaya devam edeceğiz? Bu soruya hergün cevap vermek zorunda kalırsak, yapacak çok şey olduğunu göreceğiz.

Verilebilecek olası cevapları şöyle bir düşünelim:

Önce yoksul bir ulusuz. Ülkenin bölünmüş, parçalanmış olması, maddi kaynaklarının yağmalanması bu yoksulluğu tek başına açıklıyor. İnsan kaynaklarımız da yoksullaştırılıyor. Dilimiz yoksullaştırılıyor. Kaç milyon Kürt var Kürtçeyi unutmuş, unutmamış da konuşmuyor, okuyup-yazmıyor. Kimliğimiz yok. Tanınmıyoruz. Yalnız Kürdistanı işgal eden ülkelerde değil, Avrupanın birçok ülkesinde, çok farklı düzeylerde dahi Kürt varlığı kabul edilmiyor. Türkiye’den gelen Kürtler, Türk, Irak’dan gelen Kürtler Iraklı telakki ediliyor. Aydın kaynaklarımız kurutulmuş. Aydın sınıfımızın düzey ortalamasını, çağdaş ulusların aydınlarının düzey ortalaması ile karşılaştırabilir miyiz? Öyleyse önce bu yoksulluğumuzun derecesini tesbit etmeliyiz.

Ezilmiş bir ulusuz. Bu ezilmişliği, tutuklamalar, idamlar, işkenceler, askeri saldırılar, yasaklar tek başına açıklıyor. İnsanlarımız tek tek kişisel olarak da eziliyor. Bu yalnız bir köylünün karakol onbaşısı ya da nüfus memuru önünde el bağlaması değil, en önemli görevlere gelmiş, diplomaların en önemlilerini almış insanlarımız da bundan nasibini alıyor. Hakim ideolojilerin özümlemesi ve zaten o ideolojinin hakim olduğu toplumda yaşamak zorunluluğu, aydınlarımızı ezip bitiriyor. Kendi toplumundan uzaklaşıyor, küçümsüyor ve kendine yeni bir yer arıyor. Bu yeni yer de, Kürt ulusunun varolma mücadelesini değişik biçimlerde eleştirme alaya almaktır. Bu bir ezilmedir, bütün sömürge toplumların aydınlarında görülen ikinci sınıf aydın olmanın yüklediği dayanılmaz kompleks!

Gerçi kalmış bir ulusuz. Hala feodal kalıntıların varlığı insanlarımızın çadırlarda, mağaralarda yaşaması, tarlasını karasabanla sürmesi, bir hayatı gaz, tuz ve bez tüketerek geçirmesi, bu geri kalmışlığı tek başına açıklıyor. Bilimde geriyiz, istatistiklerimiz yok, tarihimiz yeterince araştırılmamış, ekonomimiz bir meçhul, sosyolojimizi, psikolojimizi bilmiyoruz. Kürtçe nasıl doğru yazılır, bunu dahi bilmiyoruz. Diplomaside geriyiz, uluslararası ilişkilerimiz çok az, olanları da yeterince değerlendiremiyoruz. Bu liste uzadıkça uzar, plansız, programsız, el yordamıyla bir mücadele sürdürüyoruz. Çok büyük laflar edip. Her gün dünyanın haritasını yeniden çizceğimizi, kendimize sorulmuş: Kimiz? Neredeyiz? Ne kadarız? Neler yapabiliriz? Nereden başlayabiliriz?

Bütün bu sorulara cevaplar bulabilirsek, ve bu cevaplar yeni, ama daha detaylı soruları getirirse, işte o zaman şimdi çok önemsiz görülen, küçük ama doğru adımlarla, yeni yürüyüşlere başlayabiliriz. Ancak bu küçük adımlardır ki bizi tarih içinde varolabilmenin yollarına götürecektir ve gelecekte tarihi adımlar atılabilecektir.

1925 Milli Direnişi

Hasan Hışyar 1907 yılında Lice ile Hane arasındaki Serde köyünde dünyaya geldi. O günün imkanlarına göre öğrenimini tamamlayıp kendisini yetiştirdi.

Hasan Hışyar 1920’li yıllarda Kürt hareketiyle ilişkiler kurup Farqin (Silvan) da siyasi çalışmalara başlamış ve İhsan Nuri Paşa’nın Lice ve Hani ile ilişkilerinde görev almıştır. Hasan Hışyar 1925 Şeyh Sait ulusal direnme hareketinde aktif olarak yer almış hareketin yenilgisinden sonra yaralanıp yakalanmış, İstiklal Mahkemelerinde yargılanıp cezaya çarptırılmıştı. (İlk önce hakkında idam kararı verilen Hasan Hışyar’ın cezası, yaşının küçüklüğü nedeniyle 15 yıla indirilmiş.)

1928 afıyla hapisnereden çıkan Hasan Hışyar Diyarbakır’da devlet memuru olur ve Kulpa ilçesine tapu dairesi müdürü olarak atanır.

Ağrı direnişi başladığında harekete katılan Hasan Hışyar hareketin kırılmasından sonra İhsan Nuri Paşa’yla birlikte İran’a gider. 1934 yılında Suriye’ye gidip yerleşen Hasan Hışyar, siyasi ve edebi faaliyetlere de aktif olarak katılır. O dönemde Hawar, Ronahi ve Roja Nû dergilerinde yazılar yazar. 1953-57 yılları arasında da Vijdan ve Hürriyet dergisinde yazıları yayımlanır.

Hasan Hışyar Kürt tarihi ve edebiyatı üzerine de değerli çalışmalar yapmıştır. Ancak bu eserleri henüz yayımlanmış değil. Hasan Hışyar, ömrünün sonuna kadar (14 Eylül 1985) yurtsever çalışmalar içerisinde değerli bir yer tutmuş; birkimadan usanmadan Kürdistan için çalışmıştır.

Ölümünden önce 1985 Martında kendisiyle bir röportaj yapılmıştı. 1925 Şeyh Sait direnmesi üzerine önemli bilgiler içeren bu röportajı kasetten değişiklik yapmadan okuyucuya sunuyoruz.

Bu sayıda, yer darlığı nedeni ile türkçesine daha az yer verilebildi.

Hasan Hışyar

Üç sene devam eden savaşın (1925 hareketi) sözlü bir şekilde anlatılması ve hatırlanması mümkün değildir, fakat o zaman tutuğum bazı notlardan bazı şeyler hatırlayabilirim. Tabii, unutmamak gerekir ki, o notlar, farklı bir zaman ve mekan içinde tutulmuştu. Bu gün, bunları çözümlemek biraz zor. Daha önce söylediğim gibi, bu hareketin ortaya çıkışını, kaynaklarını, ideolojisini anlatabilirim. İlişkileri neydi? Maalesef hareketin yenilgisinden sonra yalan doğru birçok şey söylendi...

19. yüzyılın sonları ve 20. Yüzyılın başlarında artık Kürtler de sadece silahşörlük ve cengaverlikle haklarını alamıyacaklarını anlamış, siyasi çalışmalara adım atmışlardı.

1908 lerde İstanbul’da Kürt aydınlarının ve İstanbul’un çeşitli okul ve üniversitelerinde okuyan zengin aile çocuklarının sayısı birhayli fazlaydı. Zaten Fakirler oralara ulaşamıyorlardı. Fakat adamlar okumuş, kendilerini tanımış, uyanmışlardı. Bu uyanışın nedeni de rahmetli Motkili Halil Hayali’dir... İstanbul’da okuyan öğrencilerin eğitiminde Halil Hayali’nin etkisi büyük olmuştur. Bu gençlerin bir kısmı Avrupa’ya gidip döndü. (...)

Şeyh Ubeydullah Nehri’nin oğlu Seyit Abdulkadir meşrutiyet döneminde sürgünde bulunduğu Hicaz’dan dönüp İstanbul’a geldi. Babası orada ölmüştü. Orada Emin Ali Be-

dirxani vardı, Salih Bedirxani vardı, Doktor Abdullah Cevdet gibileri vardı, Kerkük’lü Abdulkerim vardı. Abdurrezak Bey Bedirxani vardı, Mithat Bedirxani... 1908’den önce Mısır’da Kürdistan gazetesini çıkarıyorlardı. Onlar da içlerine girmişlerdi. Memduh Selim Vanlı gibileri vardı, Hamza Efendi Muksi vardı, Palu’lu Kör Said vardı. Bunlar gibi bazı Kürt aydınları orada bir örgütlenme oluşturdular: Kürt Teali ve Teraki, ismiyle. Bu örgütlenmenin başı Seyit Abdulkadir idi. Seyit Abdulkadir hem o örgütün başkanıydı, hem de Sultanın Şurasında Reisti. Türkler kendi gazetelerinde yazıp, diyorlardı ki; “Abdulkadir bir yandan bizim Sultanın Şurasında reisdir, diğer yandan bir Kürt cematının de reisi-dir. Kürdistan kurmak istiyor.” Seyit Abdulkadir de Roji Kurd “Kürt Günü” gazetesinde açıklamada bulunup; “Biz ayrılacağımızı söylemedik, idari mahalli bir otonomi olsun istedik.” diyor. Bu nedenle diğer arkadaşları ona darlıyorlar, “niye böyle dedin? sen taviz vermişsin...” diyorlar. Böylece Seyit Abdulkadir’e kızanlar örgütten ayrılıp, 1912’de Teşkilat-ı İhtimaiye isimli bir örgüt oluşturdular. Emin Ali vardı içinde... Bedirhan Paşa’nın oğlu... Diğer öğrenciler de onunlardı. Onlar da uzun bir süre çalışmışlardı ve onlarla Kürt Teali arasında herhangi bir küskünlük oluşmadı, kendi içlerinde çalışıyorlardı (baskı altında ezilen halkları için bir yol bulup onlara bir hak elde etmek için uğraşıyorlardı. Bundan sonra 1916’da yüksek öğrenim öğrencilerinden oluşan bir örgüt kuruldu. Örgütün adı, “Hêvi” (Umut) idi. İlk defa onlar 1913’te bir matbaa kurdular. Bir çok Kürtçe kitap bastılar. Bunlar arasında Mem û Zin, Meleyê Cizirî ve Feqiyê Teyra’nın da kitapları vardı. Böylece Kürt dilinde de yayın yapılmaya başlanmış oluyordu.

1920 yılında I. Dünya savaşının barış antlaşması Sev’de yapıldı, Kürtler de delegelerini oraya gönderdiler, o barış antlaşmasına, General Şerif Paşa ile Melkeli Mustafa Paşa da katılmışlardı. Bunların elinin altında ayrıca bazı katiplerle yazıcılar da bulunmaktaydı. Bu uluslararası bir barış antlaşmasıydı. Kürtlerin hakları ile ilgili kararlar da alındı. O uluslararası toplantının tutanaklarında sayfa 72’den 74’e kadar Kürtlerin haklarıyla ilgili kararlara yer verilmişti. Kürtlerin bütün hakları kabul edilmişti. Yani tamamiyle. Ama bilmiyor ki, Türklerin tilkiliği her zaman vardır. Marmara denizi civarındaki Mudanya’da Türkler, İtalyan, İngiliz ve Fransızlarla toplantı istediler, ki, o zaman İstanbul itilaf devletlerinin elindeydi. Asılsız kozmopolit İsmet Paşa, kendi tarihinin ihanetçisi bir de oydu. Onlar oturular, her şeyi kabul ettiler. Üç devletin Çanakkale’yi denetimlerine vermesi, Akdeniz’de onlarla müşterek hareket etmeleri ve daha bilmem bir sürü şeyler... Onlara büyük imtiyazlar verdiler. Onlar Sev antlaşmasını ezebilmek için çaba sarf ettiler. Bunların bu imtiyazları bu üç büyük devlete verdiler. Onlar da Lozan antlaşmasında Kürtlerin haklarını ayaklar altına aldılar. Muhtariyet düzeyine indirgediler vb. Sonraları 23’de Kemalist iktidar geldi. O da, kendi tarihi çıkarları açısından verilen hakları da ayaklar altına aldı. Sınırlı muhtariyeti de kaldırıp Kürtleri (dünya) haritasından silip karalamaya, öldürmeye çalıştı. M. Kemal’in istekleri bunlardı.

Devam edecek

wekî Tirk rovîtiya wan tim heye. Li Modanya, ber behra Marmarayê Modanya, Tirkan, civînê xwast bi İtaliya, İngiliz û Feransiyan ku çaxê Stenbol girtibûn tê de bûn.

İsmet Paşayê qozmopolît ê bê esil ê xayinê tarîxa mîletê xwe yek jê ew bû. Wan rûniştin her tişt qebûl kirin, ê her sê dewletan ku wê Çanaqaleyê bixin bin sîdariyê wan û di behra spî de bi wan re muşterik bin û nizamim gelek tişt bi wan re imtiyazê mezin dane wana, ew razî kirin, ji ber wê peymanê Sewr ku belkî karibin wê biperçiqîn. Ji ber wan tiştên ku dane wan her sê dewletên mezin, li peymanê Lozanê ew heqê Kurdan dane bin lîngan, kirin hikmekî zafî eqilî ê hindikî di welat de. Piştî wî ku 1923 an de cumhûriyeta kemalistî hat... derket, ser mesleha tarîxê wî ew jî dan bin lîngan, vegeriyan şuna hukmê zafî yanî muxtariyet ya otonomî de xwast ji rûyê xerîtê Kurd bide reşkirinê bi kuştinê, kuştaniya tewayî, wek Ermen wan rêj bike di tarîxê. M. Kemal daxwaza wî ev bûn. Ew desteka hevalên wî jî, hin general hebûn ew jî wek wî bûn. Ji ber wî li Stenbolê nehîştin, ew saziman sekîni. Li vir kurê Şêx Seîd ku li kela xî-nûsê li ber Bîngolê ye, ticareta pez bezirganî dibirin Stenbolê, Elî Deza kurê wî yê mezin. Li wir Seîd Evdîl-qadîr efendî li mala tucareê mezin Fato efendî ew dît. Jê re got: “ji bavê xwe re bêje, li vir di xebatê de ji me re tu rê nema, li wir karibin bi hineka ew çêtir, aqah e bi Kurdistanê tîkiliya wî heye, li cem herkesê zilamekî xelk ji hezkirina wî tê, gotina wî jî pe-re dike, bira li wir karibin, sazimanekî di nav welat de li Kurdistanê bidin çêkirin.” Elî Reza hat ji bavê xwe re got. Bavê wî jî berê ev eftar tê de hebû ne ku wê çaxê hebû di Şêx Seîd de. Hê 1900 an de xwastibû li Wanê wek Cemiyê Ezher Xwendegahekê mezin çêke. Li Wanê ji bo Kurd, Wan di orta Kurdistanê de ye. Kurdê İraqê, İranê Kurdîstana Tirkîyê îro tev de dikevê navbera vê. Li wir dixwast, mala hezretê xayin nehîştin, bûn mane. Pişt re wê di 1913 an de Evdîlrezaq Beg Bedirxan Paşa çû Tiflîsê. Ew û Mele Evdîselam birê Mele Mistefayê mezin û Simko yanî destek alîkarî ji Qeyser dixwastin, ne da wan. Ew herdu vejeriyan, Evdîlrezaq Paşa li wir ma, Evdîlrezaq Beg. Ji ber ku cenga cihanê a pêşî xuya dikir, go belkî li vir bim jê feyde-kê bibînim. Lê sed mixabin 1916 an de ku eskerê Qeyser kete Kurdîstana Erzerum, Wan û Bedlîs û Mûş ve girtin. Evdîlrezaq Beg go, min bi xwe re bibin, ez nehêlim, Kurd im, Macir bibin bêjin vaye bi xwe bi Rûsan bigrin. Li wir girêdan hiştin. Ermenî Kurdan revandibûn, biribûn nav ciyê Rûs, eskerê Rûs ew bi xwe re anin. Wan jî hukmek hebûn Kurdîstana paqij bikin Kurmanca bikujin, bikin Ermenistan. Dest bi qetliama Kurd kirin... Kuştari-kî mezin. Eskerê Qeyser rê dabû, wan dikir. Çawa ku Ereb Şemo nav de bûye di kitêba xwe de ji bahs dike. Ji ber wî ew çar vîlayet giş mihacir bûn vala bûn. Berî ku ew herb hêja bê bigrin Şêx Seîd tîkîlî bi Ebdîlrezaq Beg hebûn. Ebdîlrezaq Beg jê re şand giş evê ku şerê dikin milîsê Kurd in, giş Axên eşîranê, ne Tirk in. Ji wan re bêjin wa Rûsa soz dayiye bîn heqe-qî me didin me û ji bin... wan derkevin derdikevin. Şêx Seîd rehmetî xwast gazî Hisên Paşayê Heyderî bike, Kor Hisên Paşa. Jê re go: “Şêxê min hun dibêjin Rûs kafîr e, Hisên Paşa mese-lê dîn başqe ye û mese-lê hiqûqê mîlet û siyaseta başqe ye.” Ew go: “ê Şêxê min tu zanî, hema tu dibêjî, min tilikî xwe bihesibîne, ez jî bi te re me.”

Wê dom bike

Ruşen Bedirhan

□ Kürdistan Press, halen Şuriye'de oturan değerli Kürt dilbilimcisi Celadet Bedirhan'ın eşi ve çalışma arkadaşı Ruşen hanımla hayatı ve çalışmalarına ilişkin bir görüşme yaptılar. Bu görüşmeyi bu sayımızdan itibaren bölüm bölüm sunacağız.

• 1 •

□ Ben 11 Temmuz 1909 yılında Kayseri ilinde dünyaya geldim. O dönemde, babam Salih Bedirhan Kayseri'de Tahrirat Müdürü idi. Babam 1908 kadar, yıllarca hem Bab-ı Zaptiye ve hem de Nablus Kalesinde müebbet hükümlü olarak hapis yatmıştı.

Ben 4 yaşındayken, ailecek İstanbul'dan Şam'a taşındık. 1913 yılında, babamın en önemli amacı amcalarımla birlikte Kürdistan'a dönmektir. Tam bu sıralarda, maalesef büyük amcalarımdan biri İzmir'de aniden vefat etti. Bu acı haber, Kürdistan'a gidişi bir süre erteletti. Yine aynı dönemde, Osmanlı tahtında Sultan Reşat vardı. Bedirhanların Cizre'ye dönüşünü, Sultan Reşat engelliyordu ve seferberlik de başlamıştı.

Acılar birbirini takip ediyordu. 1915'de babam, Şam'da hapishane müdürü olarak göreve başlamasından kısa bir süre sonra, tifüs hastalığına yakalanarak vefat etti.

Ben de artık okula başlamıştım. 2 yıl Şuley-i Terakki mektebinde türkçe okuduktan sonra, şartlar değişti ve Türk askerleri Şam'dan çekildiler. Artık okul-

larda Arapça ve İngilizce eğitim yapılmaya başlandı. Öğrenimi mi Dar-el Muallimat'da (Öğretmen Okulu) tamamlayarak, 1925 yılında müdüre olarak Ürdün'ün Kerek şehrinde göreve başladım. 1927 yılında tekrar Şam'a döndüm ve arapça öğretmeni olarak, Layik Okulunda çalıştım. 1929 senesinden itibaren, resmi olarak Suriye okullarında öğretmen olarak çalışmaya başladım.

Bütün yaşamım yazmak ve güçsüzlere yardım etmekle geçmiştir. Yazıma ayrı bir önem veriyordum. Bu amaçla 1925-26 yıllarında, Suriye'de çıkmakta olan İqdam gazetesine, gazetecilik yapmak üzere müracaat etmiştim.

1929 yılında Celadet Bedirhan ve arkadaşları Suriye'ye gelerek, Şam'a iltica etmişlerdi. Amca çocukları olmamıza rağmen birbirimizi tanı mıyorduk. Bunun nedeni benim Şam'da, Celadet'in ise İstanbul'da ve Avrupa'da büyümesiydi. Celadet Bedirhan'ın geldiği dönemde, ben evlenmek üzereydim. Nitekim de evlendim. Fakat evlilik hayatım uzun sürmedi. 20 ay süren evli-

lik sonucunda bir kız sahibi olarak baba evine dönmüştüm...

Celadet ve Kamran Bedirhan ve arkadaşları ile sıkı ilişkilerim bu dönemden sonra başlar. 1932'de Hawar yayın hayatına başladı. Ben de dergide görev aldım. Adresleri düzenleme, abonelere gönderme işleriyle birlikte zor zamanlarda dizgi işlerini ben üstlenmiştim...

Hawar'ın yayın hayatına başladığı dönemde, ben henüz yazı dili olarak kürtçeyi bilmiyordum. Sadece arapça yazabiliyordum. Hawar'da bu dönemde çıkan yazılarım şöyle hazırlanıyordu. Ben kürtçe olarak düşüncelerimi ya da bir konuyu Celadet beye anlatıyordum. O da bunu kürtçe olarak metinleştirip Hawar'da basıyordu. *Yine aynı şekilde, o dönem Hawar'da yazı yazan, Kamran Bedirhan, Osman Sebrî, Cigerxwin, Kadri Can gibi yazarların yazılarının büyük bir kısmı Celadet Bey'in redaksiyonundan geçiyor ve değişikliklere uğruyordu. Çünkü o yıllarda Kürtçe gramatiği bilen Kürt aydınlarının sayısı çok azdı.*

Hawar yayına devam ettiği sıralarda, ben bir yandan Hawar'a yardım ediyordum, diğer yandan Şam'da bir ilkokulda öğretmenlik yapmaya devam ediyordum.

1930'lu yıllarda Suriye'de yaşayan kürtlerin durumu oldukça serbestti. Yalnız Türkiye'den gelen mülteci kürtler için bazı kısıtlamalar konulmuştu. Cela-

det'in uğraşları sonucu, Cezire (Kamışlı civarı) bölgelerine yerleşebilen **Hacolar, Cemil Paşalar, Nayif Miranlara** devlet, büyük miktarda toprak verdi. Hiç unutmam, tapular dağıtıldığında Celadet'e; *"Efendim, bak toprak tapusu veriyorlar, neden biraz da bize almıyorsunuz"* demiştim. O da; *"Senin kafan bu kadar çalışıyor. Ben toprak alırsam, Fransızlarla nasıl konuşurum. Kürtlerin mücadelesini minnetsiz nasıl devam ettirebilirim..."* diye cevaplamıştı.

Kendisini tamamıyla, Hawar ve Gramer çalışmasına vermişti. Arada efsane ve destanları da ağızdan toplayıp, yazılı hale getiriyordu. Hiç ara vermeksizin çalışır, sadece haftada iki gün tatil yapar, ava giderdi. Diğer günler tamamıyla masa başında geçirdi. Okurdu ve yazardı. Sigarası olduğu müddetçe, aç da kalsa çalışma masasından kalkmazdı.

1935 yılında Celadet evlenmeye karar verdi. Ben de harıl harıl Celadet'e kız arıyordum. Görücüluğe çıkmıştım. Tabi bu arada, Celadet'in arkadaşları merhum Haco Ağa ve merhum Hüsnü Berazi, beni evliliğe namzet göstermişler. Bunu ben evlendikten sonra öğrendim. Haco Ağa ve Hüsnü Berazi'nin bu önerisini, Celadet önce tuhaf karşılamış; *"İnsan nasıl amcasının kızıyla evlenir"* demiş. Fakat sonunda Celadet'i ikna etmişler.

Bir gün evi temizliyordum. Beni yanına çağırdı ve; *"Sen bana kız bulamadın, ama ben buldum"* dedi. Sevinmiştim. Kim olduğunu sorduğumda;

"...Seni alacağım" dedi. Şaşırılmıştım. Cevap veremedim. Hemen oradan kaçmaya çalıştım. Celadet; *"Nedir... Nüfus kağıdını ver. Bütün mesele nüfus kağıdında. Kimden izin alacağım. İzin alacak kimse yok"* O zaman biraz zaman kazanmak ve düşünebilmek için; *"Efendim, annem gelsin ona bir sorayım, fikrini alalım..."* dedim. O sıralar annem Bağdat'da idi ve hastaydı. Mesele kesin olduğu için hemen bir mektupla durumu aneme ilettim. Şansızlık bu ya, tam bu sırada kızım Tifo hastalığına yakalandı. Celadet kızıma büyük bir itina ile bakıyordu. Sürekli evde olduğundan bana gelen mektupları görüyordu. Annemden gelen mektubu açmış okumuş. Ve bana sezdirmemek için tekrar muntazaman mektubu kapatmış. Okuldan döndüğümde, mektubu bana verdi. Dikkatli bir şekilde yüzüme bakıyordu.

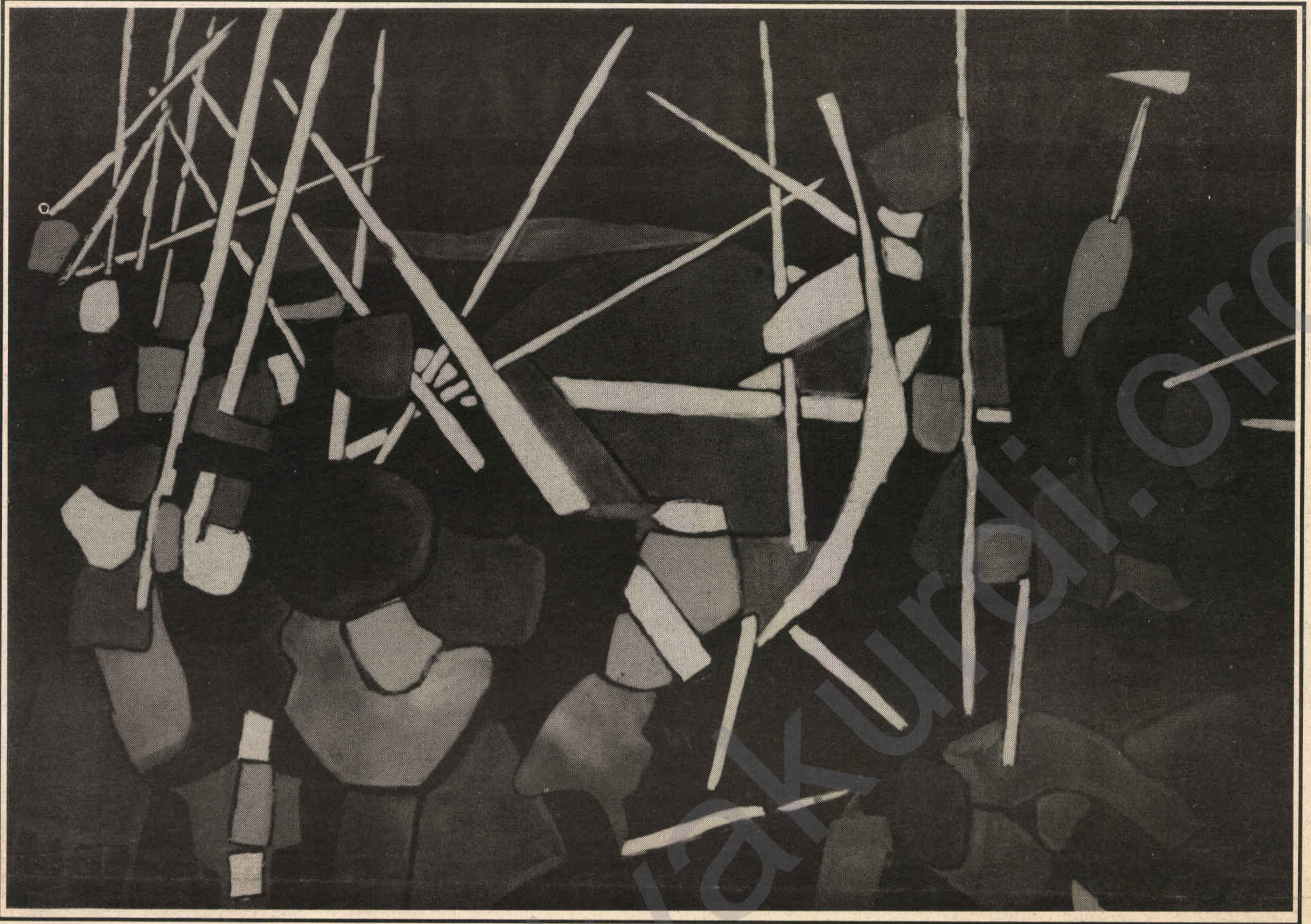
Mektubunda, annem bu evlilikten memnuniyet duyduğunu, fakat aramızdaki yaş farkını hatırlatarak, dikkatimi çekmek istiyordu. Mektubu okuduktan sonra bir süre kendi kendime düşündüm. Evlenmezsem, beni rahat bırakmayacaklardı. Bu nedenle ani bir kararla Celadet'in teklifini kabul ettim. Annem geldi ve bir hafta zarfında daha büyük bir eve taşındık ve sessiz sedasız evlendik. İşte evliliğimiz böyle oldu...

Devam edecek

Celadet Bedirhan

"Hiç ara vermeden çalışır, sadece, haftada iki gün tatil yapar, ava giderdi. Diğer günler devamlı masa başında idi. Okurdu ve yazardı."

Kürtlerin Direnişi

Christian Robelin; KÜRTLER'İN DİRENiŞİ tablosu. Orjinal boyut 220x180

Çağdaş Fransız ressamı
C. ROBELİN'İN
"KÜRTLERİN DİRENiŞİ"
tablosu üzerine

Ali KILIÇ

Express aşiyor Fransa ovalarını. Ağaçların dallarında, çatılarda, tepelerde kar. Kuzey ormanları ülkemizin kızlarının giysilerine benziyor. Ufukta süt beyaz mavilik. Çam ormanlarının arasında dolanırken expes kafamın içinde 25 asırlık bir roman. Kürt halkının asur tiranlığına karşı başkaldırışı, özgürlük ateşinin Kürdistan dağlarından Hindistan'a değin yayılışının yorumunu düşünüyorum, çağdaş Fransız ressamı Christian Robelin'in tablosunda. Express tırmanırken Jura dağlarına, yirmibeş asır sonra, halklarımızın geleceğini düşünüyorum. Yine seveceğim halkımın direnişini. Zulüm oldukça yeryüzünde onunla birlikte olacağız, taşıyacağız hiç yenilmemiş gibi isyan alevlerini çağdan çağa. "Ben tabloma Kürtlerin direnişi adını verdim. Bunu başarmak benim için büyük mutluluktur, ama şunu ekliyeyim ki, bu tabloda sadece 'KÜRTLER'i yorumlamak istemedim. Onların isyanlarında bütün ezilen halkların halk olarak silaha sarılmalarının evrenselliğini dile getirmek istedim. Bu nedenle tabloya soyut gerçekçilik açısından da yaklaşırsak, ezilenlerle ezenlerin savaşı var. Bu sonsuz direnişi muzraklarla yorumlamamın nedeni, ilk haklı direnişlerden birinin büyük bir olasılıkla, Kürt halkının, diğer ezi-

len halkların kullandığı direniş silahlarını yorumlamak istedim. **Tabloda ağırlıkla kürt halkının ulusal renklerine yer verdim. Bir yanıyla tabloda, onların henüz özgür olarak dalgalanmayan bayraklarını kendi fırçama Kürdistan dağlarının doruklarına dikmek istedim. Yalnız avrupalı bir ressamın değil, fakat aynı zamanda, Kürdistan'ı bölüşen ülkelerin sanatçılarının, aydınlarının, işçilerinin, demokratlarının yeri, Kürdistan halkının yanı olmalıdır. Bu dayanışma olmadıkça, ne diktatörlüklere karşı savaşmak, ne de halkların kendi geleceklerinin tayinine güvenle bakmak mümkün değildir. Bugün Paris'te yaşayan, kendilerinin fransız kamuoyuna ilericisi olarak tanıtılan bir çok Türk, Fars, Arap sanatçısı vardır. Fakat ne onların sanatında, ne şiirlerinde, ne de güncel aydın girişimlerinde, yalnız Kürt halkının değil, fakat bütün dünya halklarının onurlu mücadelelerini yansıtan, gerçek bir sanat yapıtından söz etmek oldukça güçtür. Aksine onlar, şoven, gerici, kendi hükümetlerinin, kendi devletlerinin karşı devrimci, halk düşmanı politikalarına sanatlarını araç olarak sunuyorlar.**

Bu konuşma. Burgonya Akademisi'nin yanı başında, ressam Christian Robelin'in evinde geçiyor. Yanbaşımızda, altı yaşındaki Julieet, annesi Begine, Aram Haçaturyan'ın "Kürtlerin dansı, Kürt baleti ve onun ünlü Ninni'sini" dinliyorlar. Aşağı yukarı, Nikitin'den Kourdoev'e, Melayê Cêzîrî'den Cigerxwin'e değin, Kürt halkı ve kültürü üstüne oldukça geniş bir bilgiye sahiptirler.

Christian'ın eşi, Gèrine, Kürt kadınlarının mücadelesi hakkında yeni bilgiler edinmek

istiyor. Irak Kürdistan'ı dağlarında silahlı mücadele veren, Kürdistanlı kadınların yaşamı hakkında verdiğim bilgilerden çok hoşlanıyor. "Biz halkınızın özgürlük ve bağımsızlık savaşında sonuna kadar yanında olacağız. Özellikle Kürdistanlı kadın savaşçılara yürekte dostluk selamımızı iletin" diyor Gèrine. "Bir gün gelecek, mutlaka, bahçelerimiz çiçeklenecek, ülkemizin bütün çocukları sizleri selamlayacaktır. Unutulmuş bir çiçeğin baharı da olsa, yüreğimiz, sizler gibi dostlardan ötürü daha gür çarpıyor. Çizdiğiniz, bu tablo, halkımın özgürlük mücadelesinde unutulmaz insansal dayanışmanın en büyük değeri olarak kalacaktır. A. Mirzoev'i tanıyan halkım sizlerde tanımakla, haklı mücadelesinde sizleri yanında görmekten onur duyacaktır. Sizlere, Kürdistan halkı ve onun kahraman savaşçıları adına teşekkür ederim" diyerek tren garında ayrılıyor.

Express aşiyor Fransa ovalarını. Ağaçların dallarında, çatılarda, tepelerde kar. Gökyüzünün sonsuz maviliğinde, gün ışığı altında kar, mavu turkuazdaki elmas gibi parlıyor. Şu anda savaşçılarımız, Kürdistan dağlarını beklerken, ben felsefi açıdan bir daha bakmak istiyorum KÜRTLERİN DİRENiŞİ tablosuna. 220x180 boyundaki bu dev tablo, bilgi temelinde estetik bir konudur. Yer ve zaman bakımından, özel olarak kürt insanının, genel olarak bütün insanlığın varoluşuyla doğrudan doğruya ilintilidir. Bu anlamda Christian'ın çabası sanatsal bir yansıtma olayıdır. Başka bir deyişle, resim sanatı, insanın, dış dünyayı, yaşamı, öz ve biçimin diyalektik birliğinde yansıtmasıdır. Sanat yapıtı bu yanıyla toplumsal ve sosyal yaşama çevrilmiş bir gerçekliğin bü-

Christian ROBELIN

tünselliğidir.

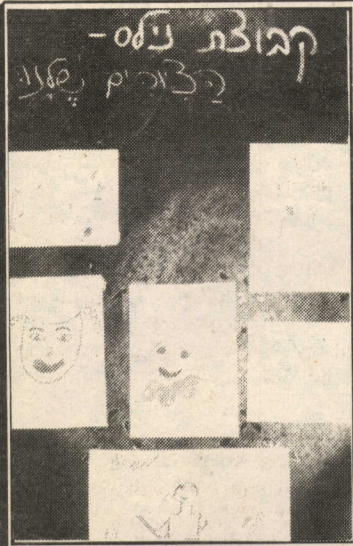
Genelde sanat felsefesinde yansıtma kuramı, birliğin nesnel gerçekliğinin insan bilincinde yansıtması olduğuna ilişkin bir öğreti olarak adlandırıldığında, sanat insanın sosyal pratiğinde bilginin üretkenliğinin bilinçle, dünyayı dönüştürme, değiştirme biçimidir. Yansıtma kuramı diyalektik materyalist biçimiyle marksist bilgi teorisinin çıkış noktasıdır. Kısacası, bilginin nesnel konusu gerçekliktir. Bu objektif gerçeklik, bilgiyi kazanacak öznenen bağımsız bilgiye, varlık bilgisine, öznenen bağımsız bir varlığa sahiptir. Nesnel gerçeklik, özne tarafından karmaşık bir süreç içerisinde kavranır. Bu açıdan bakıldığında, Kürt halkının varlığı, Robelin'in dışında, ondan bağımsız, nesnel bir gerçekliktir. Ancak C. Robelin, bu objektif gerçekliği, soyut sanatsal formlarla betimlemek isterken, Leninci bir yol izlemekte, o, henüz, soyutta olan, bu halkın direnişini evrensel bir planda, somutlamak için ilk sanatçı hamlesini atıyor, Kürt halkının direnişinin zaferle taçlanması için, sanatsal pratik dayanışmasını, yaşamıyla ödüyor.

Tablonun soyut figürleri içinde, Kürdistan dağlarının maviliği, kızıl toprağı, cesur insanları, özgürlük için silaha sarılışları, hiç bir şeyin bir sanatçı için olduğu kadar, bir düşünür ve aydın için, Kürdistan halkının özgürlük ve bağımsızlığı için çalışmak; savaşmak; onu zafer götüremedeki zorluklara katılmak kadar kutsal değildir.

•ZAROKÊN HÊJA•

EV RÛPELA WE ROJ BI ROJ JI WE RE BIÇÛK TÊ. WÊNE Û ÇÛROKÊN WE LI SER HEV TÊN. EM GIŞ BI HEV RA NIKARIN ÇAP BIKIN; LÊ DILÊ XWE TENG NEKIN, EMÊ DI VÊ RÛPELÊ DE ÇI BIDIN WE HEMUYAN. DOR BI DOR E, NE BI ZOR E.

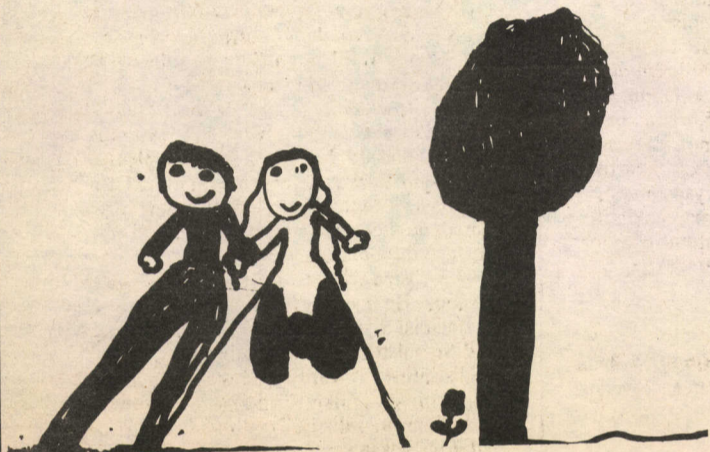
ZAROKÊN KURD LI ISRAILÊ
EM SILAVÊN XWE YÊN GERMÎ JI ZAROKÊN
KURDAN RE BI RÊ DIKIN. SPAS

KEDER • 4 SALÎ / Stockholm

PIL • 6 SALÎ / Kopenhag
EZ JI DANIMARQÊ ME. MIN
JI BO HEVALÊN XWE YÊN
KURD BÛKEKÊ KURD ÇÊ-
KIR.

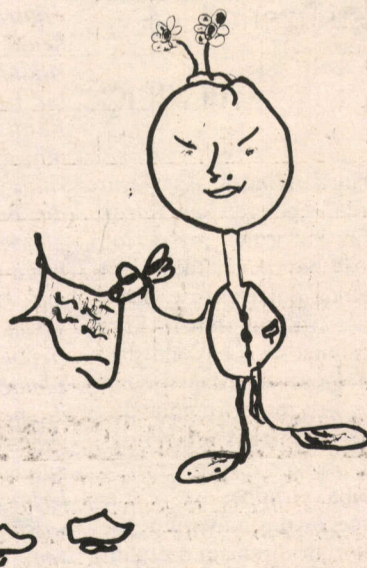

ÎLIÇ • 5 SALÎ / Paris

İLİÇ 5 SALI
PARIS

SELİM (32) • OSNABRUCK

Xêz û Nivîs
Adil DURAN

RONÎ
Û
BÊRÎVAN

[3]

DÛMAHÎK HEYE

TU HERE JI
TERIYA
HESPÊ
ÇEND
MÛWAN BÎ-
NE.

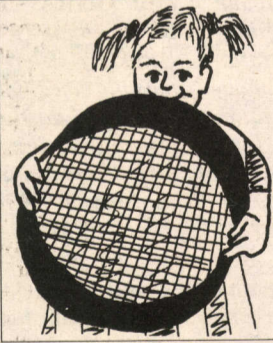
EZÊ JÎ
BÊJIN-
GEKÊ
BÎNIM

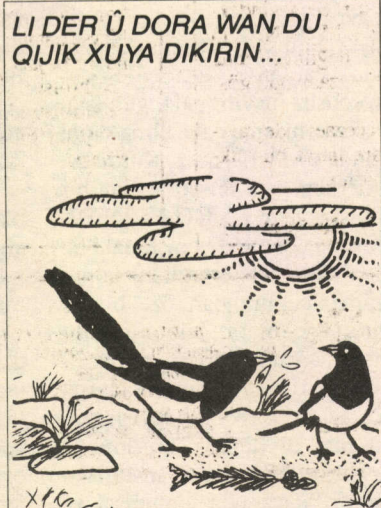
BAŞE, EZ DIÇIM
KARÊ XWE

RONÎ JI TERIYA HESPÊ
MÛ JÊKIR

RONÎ Û BÊRÎ-
VANÊ JI BO
FAQÊ HER
TIŞT AMADE
KIRÎBÛN...

LI DER Û DORA WAN DU
QIJIK XUYA DIKIRIN...

EV MÛVÊN
HESP.

EV JÎ
BÊJING

SERIF • 7 SALÎ / Amsterdam

KURDISTAN PRESS

ROJNAMEYA 15 ROJİN • 15 GÜNLÜK GAZETE

HEJMAR • SAYI II

II RÊŞEME • ŞUBAT 1987

ISSN 0283-4898

Büro ; Örsvängen 6C, 172 42 Sundbyberg • Yazışma adresi / Navnışan : Box 70 80, 172 07 Sundbyberg-Sweden • Tlf. (46) 08-29 83 32 • Tx. 131 42 ANK S • Postgiro 2 65 33 — 0; Bankgiro: 343—5559

ALMANYA 2.5 DM.
HOLLANDA 3 G
SKANDİNAVİEN 10 SK
FRANSA 10 FF
İSVİÇRE 2.5 Sfr.
AMERİKA 1.5 \$
AVUSTURALYA 1.5 \$(USA)
İNGİLTERE 1 £

Türkiye sınır devletlerle yeni bir anti-kürt anlaşma yapıyor

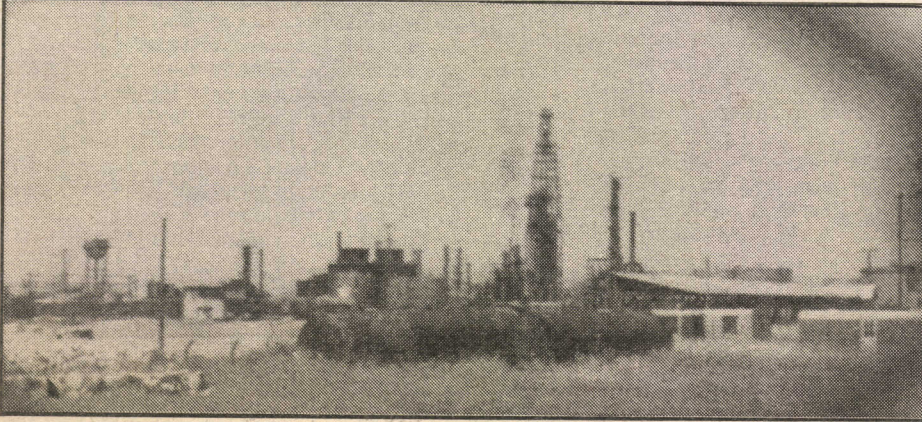
Türk sınırlarında petrol tuzağı

□ Türk devleti Kürdistan'ı işgal planlarına yeni bir plan daha kattı.

□ Türk devleti Kürdistan'ın diğer parçalarındaki mücadeleyi denetlemek amacıyla komşu devletlerin Türkiye'ye "sınır" bölgelerinde Türkiye Pet

rol Anonim Ortaklığı (TPAO) aracılığıyla petrol arama girişiminde bulunuyor. Konuyla ilgili açıklama yapan TC Devlet Bakanı Kazım Oksay, başta Irak, İran ve Suriye olmak üzere 5 ülkede TPAO'nun petrol arayacağını bildirdi.

● "Özellikle Türkiye'nin sınır yörelerine yakın yerlerde bulunacak ham petrol yatakları, o bölgelerde barınan bölücülere de bir darbe olacak"

Batman Petrolleri, Ordunun ¼'nün Kürdistan'a yığılmasının başlıca nedenlerinden biri

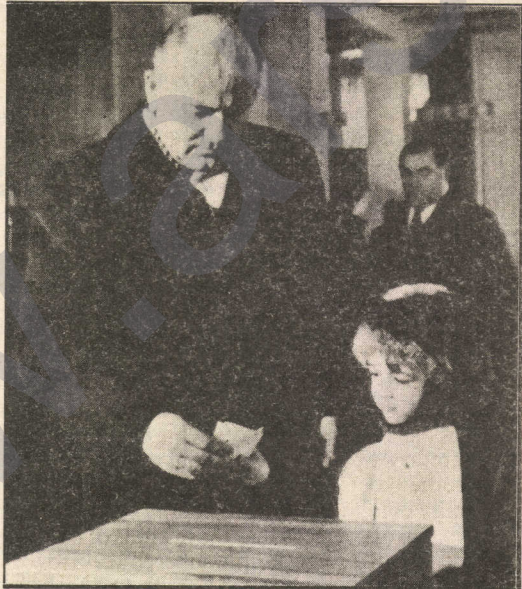
SOVYETLERDE REFORM

□ Parti Genel Sekreteri GORBAÇOV, gizli oyla açık seçim tasarısını Merkez Komitesine sundu

□ 27.1.1987 Salı günü Gorbaçov 300'ü aşkın Merkez Komitesi'nin önünde saatlerce yaptığı konuşmada, gizli seçilme ve seçme sistemini önerdi ve şimdiye kadar Parti kademelerinde yer alan aday sayısını çoğaltmak için gizli seçim sisteminin kaçınılmaz bir koşul olduğunu, Parti yüksek kademelerinde gelecekte yer alacak kadroların, Partinin yaşayabilmesi için birden fazla adayın, adaylıklarını koymalarını; bu seçilme sisteminin de parti içi açık tartışmalarla olmasını belirttiikten sonra, geçmiş dönemleri eleştirdi.

Gorbaçov: "Her ne kadar geç ise de bazı konularda Partimizin yaşayabilmesi için bir çok Parti kademelerinde yapılacak değişikliklerin şart olduğunu görüyorum. Şehir, Bölge, Kasaba ve Cumhuriyetlerimizde, Azınlıklarımıza karşı geride bıraktığımız 18 yıllık Brejnev dönemi ve 40'lı yılların hataları bir daha tekrarlanmayacak. Bir iki istisna dışında tüm bölge genel sekreterleri açık parti içi tartışmalarla halka açık olarak seçilmeli böylelikle halk kimi, niçin ve neden seçtiğini bilmelidir. Gorbaçov ayrıca Parti üyesi olmayan tüm genç, sanatkarlara çağrıda bulunarak kendilerini devlet kademelerinde ve fabrika-sendika içerisinde örgütlemelerini; bu Parti üyesi olmayan eğitilmiş entellektüellere fırsat vermelerini önererek devamla, 18 yıllık Brejnev ve öncesi dönemler Partimizi öyle çıkmazlara soktukları ve Partimiz içerisinde öyle yaralar açtıkları bugün dahi bu yaraları kapatmak bize çok zor geliyor. Geçmiş dönemin sorunlarını tamamen Leninizmden saparak Leninizmi çığırından çıkarmaya çalıştılar, geç te olsa geçmiş Parti Tarihçliğini şimdi düzeltmeye çalışacağız."

Partimiz Sovyet halklığı yerine şahıslığa dönüştürülmüştür, biz bu durumu ortadan kaldıracacağız çünkü bu durum böyle devam edemezdi. Bu durum çok ama çok önemli bir durumdur, Parti içi demokrasi Partimizin vaz geçilmez ana konularından biri olacaktır. Partimiz

gençlere, sanatkarlara ve entellektüellere açık bir parti olmalıdır. Partimize yeni kadrolar yetiştireceğiz ve böylelikle Leninizmi uygulamış olacağız az da olsa. Geride bıraktığımız 80'le 85 arasında ekonomide yapılan planlılıklar yüzünden belimizi hala doğrultamıyoruz. Milli gelirimiz 3,6'yı geçemeyen geçen yıl bu oran 4,1'e yükseldi. Tahıl üretimimiz 210 milyon tondan % 17 yükseliş gösterdi yani partimiz, kendini işçi-köylü derdine verince kendini şahıslığa verdi, ki dışta çok önemli işler Partiyi beklerken.

Gorbaçov böylelikle Parti yüksek kademelerinin bir soru içerisine sürükleyip, belini işçi sendikaları ve köylü kooperatiflerine dayamış oluyor. Sovyet KP'si 40. maddesi Parti Genel Sekreterine güncel konular hakkında tam yetkiyi veriyor. Gorbaçov bu Katechismus'u (Parti dinciliği yani Tabuculuğu) yok edebilmek için 1941 den beri ilk büyük genel konferansda sırtını işçi ve köylüye dayayarak Brejnev Konservatizmini yok edebilirse, işte o zaman Leninizmin ideolojisi yavaş ta olsa uygulanmaya başlanır.

Bu yazının Gorbaçov'a ait kısmı 28.1.1987 Çarşamba Frankfurter Rundschau'da, Pierre Simonitsch imzasıyla ve ayrıca Alman TV'lerinde TASS haberi olarak verildi.

DELAL AZAD
Almanya-1.2.1987

□ Petrol arama çalışmalarının asıl gagesinin ekonomik nedenlerden çok siyasi nedenlere dayandığını hiç çekinmeden açıklayan TC devlet yetkilileri konuya ilişkin şu açıklamaları yapmaktadırlar.

"Özellikle Türkiye'nin sınır yörelerine yakın yerlerde bulunacak ham petrol yatakları, o bölgelerde barınan bölücülere de bir darbe olacaktır. Hem Türkiye, hem de o ülkeler, buradaki faaliyetlerin korunması için bölgeyi zorunlu olarak denetim altına alacaklar. Böylece ülkemiz bir taşla iki kuş vurmuş olacak..."

Petrol arama çalışmalarının, İran,

Irak, Suriye, Libya ve Pakistan'da yapılmasının karar altına alınmasına karşın esas hedefin İran, Irak ve Suriye olduğunu belirten TC yetkilileri, "özellikle, İran, Irak ve Suriye'de yapılacak petrol arama çalışmaları, Türkiye'nin bu ülkelerle olan sınırlarına yakın bölgelerde gerçekleştirilecektir. Sınır yörelerinde bulunacak petrol yataklarının korunması gerekecektir. O yörelerde, söz konusu ülkelerin askeri varlığı artacaktır. Askeri varlık ise bölücü eşkiyaya darbe vuracaktır. O bölgelerde dolaylı olarak Türkiye'nin kontrolü sağlanacaktır." denmektedir.

MAHKEMELER

BARIŞ DERNEĞİ DAVASINDA NURETTİN YILMAZ VE MELİH TÜMER SAVUNMALARINI YAPTI.

□ İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesinde görülen Barış Derneği davası sanıklarından Nurettin Yılmaz ve Melih Tümer savunmalarını yaptılar. 30 Ocak günü oturumda, Nurettin Yılmaz hazırlanmış olduğu 20 sayfalık savunma metnini okudu.

Barış Derneği'nin 2.Genel Kurulu'nda yaptığı konuşma nedeniyle suçlandığını hatırlatan Yılmaz, konuşmasında "yurtta barış" ve "Ortadoğu'da barış" konularını işlediğini söyledi. Yılmaz, "Filistin halkı kendi kaderini tayin etmedikçe, siyonist İsrail'in mazlum Filistin halkına karşı soykırımı önlenmedikçe Ortadoğu'da barışın düşünülmesi dahi bir hayal olacaktır." dedi.

Empyalistlerin ve silah tüccarlarının oyunları ile İran'da ve Irak'ta Kürtlerin acımasızca imha edildiğini, köylerdeki savunmasız kişilerin napalm bombalarıyla ile topyekün öldürüldüğünü ileri süren Yılmaz, konuşmasında bu konulara değindiğini belirtti. Yılmaz savunmasında; "İç barışın sağlanması, komşu ülkelerde kitle halinde insanların acımasızca öldürülmesi haberlerine karşın bir parlamenter veya devleti yöneten bir politikacı kişisel görüş bildirmeyecek de, sokaktaki vatandaş mı görüş ve temennide bulunabilecektir. Konuşmam incelendiğinde, napalm bombalarına karşı mücadele veren insanların maruz kaldıkları katliamları dile getirdiğim görülecektir. 12 Eylül'den önce herhangi bir kitleye veya bölgeye karşı Türkiye'de napalm bombalarının kullanıldığı söylenmeyeceğine göre, bu konuşmamın siyasal sınırlarımızın ötesindeki ülkelerin insanları ile ilgili olduğu açıktır. İran ve Irak ülkeleri de Türkiye Cumhuriyeti'nin eyaletleri olmadığınca göre bu konuşmamda bir bölücülük anlamını çıkarmak mümkün değildir." dedi.

Melih Tümer de 9 sayfalık savunma metninde savcılık görüşünü eleştirdi.

İSKENDERUN DEV-YOL DAVASINDA YENİ KARAR

□ Adana Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, 26 sanıklı İskenderun Dev-Yol davasında aldığı kararın Askeri Yargıtay'ca bozulmasından sonra yaptığı duruşmada, alınan ilk kararı ayne benimsedi. Mahkemenin 3 sanığın idam cezasına çarptırılmasına ilişkin kararı Askeri Yargıtay'ca bozulmuştu. 26 sanıklı İskenderun Dev-Yol davasında, Hacı Saygılı, Mithat Gölenç ve Münir Hocaoğlu adlı sanıklar hakkında idam kararı verilmiş, 10 sanık 5-13 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırılarken 13 sanıkta beraat etmişti.

TARSUS DEV-YOL DAVASINDA SAVCI ESAS HAKKINDA MÜTALAASINI OKUDU.

□ Adana Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi 19 sanıklı Tarsus Devrimci Yol davasında, askeri savcı esas hakkında mütelaasını okudu. Savcı, sanıklardan Dahar Aslan'ın idam cezasına, 6 sanığın da 5-15 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırılmasını istedi.

İZMİR DGM'DE "TKP" DAVASINA BAŞLANDI

□ İzmir ve çevresinde faaliyet gösterdikleri savıyla haklarında dava açılan 20 "TKP üyesi"nin davasına 22 ocak günü İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde başlandı. Sanıklar hakkında TCK'nın 141/5 ve 141/6 maddeleri gereğince 10 yıla kadar hapis cezası isteniyor.